

İlhan GÖK

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof. Dr.
Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Gümüşhane-TÜRKİYE
Gumushane University, Faculty of Letters, Department of History, Gümüşhane-TURKEY
ORCID: 0000-0003-3231-9879
ilhangok52@gmail.com

İnamat Defteri'ndeki Verilere Göre 16. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Osmanlı Eyalet ve Sancak Yöneticileri*

Öz

Osmanlı Devleti merkez ve taşra şeklinde iki kısma ayrılmıştır. Merkezin dışında kalan yerleri belirten yerleri belirtmek için taşra kelimesi kullanılmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun ilk zamanlarından itibaren taşra birimleri içinde nahiye, kaza, sancak ve eyaletler oluşturulmuştur. Osmanlı Devleti'nin topraklarının genişlemesi ve daralmasına göre bu birimlerin sayıları zaman zaman artıp azalmıştır. Taşra idari yapısı içinde nahiyeden eyalete kadar her birim önemlidir. Ancak bu birimlerin içinde en büyüğü eyalet ve ondan sonra ise sancaklar gelmektedir. Osmanlı Devleti'nde sancak ve eyalet yöneticileri yüksek dereceli devlet görevlileri arasında yer alırlar. Bu görevlilerin Türk ve devşirmeler arasından seçildiği bilinmekle birlikte ilk zamanlarda Türk kökenli devlet adamlarının, 16. yüzyıldan itibaren ise kul kökenli kişilerin ağırlıkta olduğu bilinmektedir. Osmanlı Taşra idaresi ve taşrada görevli bulunan kişilerin tayinleriyle ilgili Osmanlı Arşivi'nde sancak tevcih defterleri, ruznameler ve tahvil defterleri önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Bu defterlerden faydalanılarak birçok çalışma yapılmıştır. Bu defterler kadar önemli bir defter de 16. yüzyılın ilk çeyreğinde II. Bayezid zamanında tutulmaya başlanılan ve I. Süleyman'ın ilk yıllarını da içeren İnamat Defteri'dir. Bu defterde Osmanlı ülkesinde yaşayan her kesimden olan kişilere verilen ayrı ve nakdi ihsanlar yer almaktadır. Ağırlıklı olarak II. Bayezid zamanında verilen inamlardan taşra yöneticileri ve aileleri de nasiplenmişlerdir. Osmanlı taşra teşkilatına dair bilgilerin de yer aldığı İnamat Defteri'nde alaybeyi, sancakbeyi ve eyalet valilerinin isimleri, önceki ve sonraki görevleri, görev yeri ve ne kadar görevde kaldıkları gibi bilgilerin yanında bazı taşra yöneticilerinin aileleri hakkında da önemli bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmada, taşra teşkilatının önemli birimleri olan sancak ve eyaletlerden bahsedildikten sonra İnamat Defteri'nde yer alan bu bilgiler çerçevesinde 1501-1523 tarihleri arasında inam (ihsan) almış olan alaybeyleri (miralay), sancakbeyleri ve eyalet valileri hakkında bilgiler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Taşra Teşkilatı, Sancakbeyi, Eyalet valileri, İnamat Defteri.

Ottoman Provincial and Sanjak Administrators in the First Quarter of the 16th Century Based on the Data in İnamat Registries

Abstract

The Ottoman Empire is divided into two parts as the central administration and the provinces. The word province (taşra) is used to indicate places outside the center. Since the early days of the Ottoman Empire's foundation, districts, towns, sanjaks and provinces were established within the provincial units. Depending on the expansion and narrowing of the lands of the Ottoman Empire, the number of these units increased or decreased from time to time. Within the provincial administrative structure, every unit from district (nahiye) to province (eyalet) is important. The largest one of these units is the provinces, followed by the sanjaks as the second. In the Ottoman Empire, sanjak and provincial governors are among high-ranking state officials. Although it is known that these officials were chosen among Turks and gatherings, statesmen from Turkish origin were predominant in the early days while people with a subordinate origin were dominant as of the 16th century. In the Ottoman Archives, regarding the appointment of the Ottoman provincial administration and the people working in the provinces, the sancak registry of appointments (tevcih defterleri), daily registries (ruznames), and bond registries (tahvil registries) contain important information. Many studies have been conducted using these registries. As important as these registries, another registry is the Inamat

* Bu makale, Atatürk Kitaplığı M.C. O. 71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme) adlı doktora tezinden türetilmiştir.

Registry, which was started to be kept in the period of Bayezid II in the first quarter of the 16th century and included the first years of SüleymanI. This registry contains the grants in kind and in cash given to people from all social segments in the Ottoman Empire. Mainly, the provincial administrators and their families in the reign of Bayezid II also benefited from the beneficence. In the Inamat Registry, which also includes information about the Ottoman provincial organization, there is important information about the families of some provincial administrators, as well as information such as the names of the colonels (alaybeyi), sancakbeyi and state governors, their previous and next duties, their place of duty and how long they remained in their duties. In this paper, after mentioning the sanjak and provinces, which are the important units of the provincial organization, information will be given about the regiments (mir-alay), sancakbeys and state governors who took beneficence (ihsan) between the dates of 1501-1523 within the framework of this information in the Inamat (Gift) Registry.

Keywords: Ottoman Empire, Provincial Organization, Sancakbeyi, Provincial governors, Inamat (Gift) Register.

Giriş

Osmanlı Devleti, beylikten devlete geçmesiyle birlikte idari yapılanmasını tesis etmeye başlamıştır. Osmanlı idari yapısı kendi içinde merkez ve taşra şeklinde genel olarak iki kısma ayrılmaktadır. Merkezin dışında kalan yerler için taşra kelimesini kullanılmıştır. Osmanlı Taşra teşkilatının en büyük idari birimi eyaletlerdir. Eyaletlerde kendi içinde büyükten küçüğe doğru sancak, kaza, nahiy ve karye şeklinde birimlere ayrılmıştır. Ancak Osmanlı'nın ilk zamanlarından itibaren kullanılan bu kavramların birbirleri yerine kullanıldıkları görülmektedir (Halaçoğlu, 1998: 83; Başar, 1997: 1). Bu birimlerin en küçükleri olan karyeler günümüzün köylerine denk gelmektedir. Karyelerden sonra ise nahiy kelimesi gelmektedir. Nahiy kelimesi her ne kadar idari teşkilatta karyelerin üst birimi olmasına rağmen tımar rejiminin uygulandığı yerlerde kaza yerine de kullanıldığı görülmektedir (Şahin, 2006: 307).

Nahiyelerden sonra kaza birimi gelmektedir. Kazaların başında hem idari hem de adli yetkilerle donatılmış kadılar vardır. Kazaların bir araya gelmesiyle ise sancaklar oluşturulmuştur. Sancaklar, ilk başlarda askeri teşkilat ve idari bölge manasında kullanılmasına rağmen 15. yüzyılda “idari ve kumanda” anlamları yanında artık idari bölge manasına geçmeye başlamış olmalıdır (Şahin, 2009: 97). 16. yüzyıla kadar idari bölge manasının yanında kumanda anlamında da kullanılmaya devam ettiğini “liva-i müselleman”, “liva-i piyadegan”, “Çingane sancağı” ve “voynugan sancağı” gibi coğrafi bölgeden çok belirli zümreleri kapsayan terimlerden anlaşılmaktadır (Kunt, 1978: 14; Gök, 2014: 40). Bunlardan Hamid, Ankara, Karahisar-sahip, Saruhan, Yenişehir, Kütahya, Aydın, Bolu ve Sultanönü piyadegan sancaklarıdır. Biga, Rumeli, Bolu ve Aydın sancakları da müselleman sancakları olarak görülmektedir. Bunun yanında Rumeli'de Çingene sancağının olduğunu görmekteyiz. Bazen de Aydın ve Bolu örneğinde olduğu gibi bir sancak hem piyade hem de müselleman sancağıdır. Buradan hareketle sancaklarda kesin bir ayırımın henüz olmadığı anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 40-41).

Sancakların bir araya gelmesiyle belirli coğrafi ve ekonomik faktörler de göz önüne alınarak eyaletler kurulmuştur. Osmanlı taşra biriminin en büyükleri olan eyaletler, Osmanlı Devleti'nin Rumeli'ye geçmesiyle fetihlerin artması ve sancakların kontrolünün sağlanması amacıyla ilk defa 1361 tarihinde kurulmuştur. Taşra teşkilatı içinde kurulan ilk beylerbeylik ise Rumeli Beylerbeyliğidir (Şahin, 2009: 97-99). Devletin sınırlarının genişlemesiyle I. Bayezid döneminde Rumeli'den sonra Anadolu, 1413 tarihinde ise Amasya-Tokat merkezli Rum beylerbeyliği oluşturulmuştur. 15. yüzyılın sonlarına doğru ise Karaman Beylerbeyliği ihdas edilmiştir. I. Selim döneminde 1515 Turnadağ savaşı ile Dulkadiroğulları'nın ilhakı neticesinde 1515'te Dulkadiroğlu Beylerbeyliği teşkil edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde beylerbeylik sayısı Kanuni'nin ilk hükümdarlık yıllarında altı iken Kanuni'nin son dönemlerinde ise on altıya bulmuştur (Sevinç, 1994: VI). 17. yüzyılda ise eyalet sayısı artmıştır. 1609 tarihinde Ayn Ali Efendi'nin verdiği listeye göre Osmanlı eyalet sayısını 32'ye ulaştırmıştır (Sivridağ vd., 2019: 25).

1. 16. Yüzyılın İlk Çeyreğindeki Eyalet ve Sancaklar

II. Bayezid döneminde tutulmaya başlanan ve I. Süleyman’ın ilk zamanlarına kadar gelen İnamat Defteri’nde Taşra idaresindeki sancak ve eyaletlerin isimleri ile buralarda görevli bulunan sancakbeyi ve eyalet beylerinin kimler olduğunu tespit edebilmekteyiz. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde sancak ve eyaletlere atanan bu kişilere verilen inamlar sayesinde hangi tarihte kimlerin nerede olduğu bilgisine ulaşılabilmektedir. Bu bağlamda defterde yer alan sancak ve eyaletler ve bunların yöneticilerine dair inam kayıtları isimleri ve görevlilerine ait kayıtlar 16. yüzyılın ilk çeyreğinde taşradaki il idarecilerin kimliklerinin tespiti açısından önemli bilgiler içermektedir.

1503-1529 tarihlerini ihtiva eden İnamat Defteri’nde; Ağrıboz, Alacahisar, Alaiye, Ankara, Avlonya, Aydın, Biga, Bolu, Bosna, Canik, Cingene (Cingeha-i Rumili), Çirmen, Filibe, Florine, Gelibolu, Hamid, Hersek, Hüdavendigar, İçil, İlbasan, İskenderiye Kangırı, Karacahisar, Karacaili, Karahisar, Karahisar-ı sahip, Karaman, Karesi, Karlı, Kastamonu, Kayseriye, Kefe, Kocaili, Köstendil Kütahya, Manavgat, Manisa, Menteşe, Midilli, Mora, Niğbolu, Ohri, Prizrin, Saruhan, Selanik, Semendire, Silistre, Sivas, Sultanönü, Taşili, Teke, Tırhala, Vidin, Vize, Vulçitrın, Yanya ve Yenişehir’i tasarruf eden kişilerin “mirliva” şeklinde verilmesi isimleri sayılan yerlerin 16. yüzyılda sancak statüsünde olduğunu göstermektedir. Bunların yanında defterde Anadolu ve Rumeli ise eyalet olarak verilmiştir (Gök, 2014: 41-65). Defterde Rum ve Karaman eyaletlerinin yöneticileri hakkında herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Ancak Rum ve Karaman eyaleti olarak 16. yüzyılda teşekkül edilen eyaletlerin isimleri “eyalet-i Rum” ve “vilayet-i Karaman” şeklinde verilmiştir (Gök, 2014: 162, 598, 802).

İnam Verilen Sancakbeyleri ve Alaybeyleri

İnamat Defteri’nde 16. yüzyılın ilk çeyreğinde sancaklarda görev yapmış sancakbeyleri ve bazı alaybeyleri hakkında inam kayıtları vardır. Bu inam kayıtlarının bazıları sancakbeyleri ve alaybeylerine verilen inam kayıtları olmakla birlikte bazıları da sultan ve şehzade kızlarıyla evli oldukları için eşlerine verilen bohça inamları ve kendi adamlarının haber, esir getirmeleri, saraya meyve göndermelerinden dolayı nökeriye olarak verilen inam kayıtları ile yakınlarının vefatından dolayı kendilerine gönderilen taziye inamlarıyla ilgilidir. Ancak bu tür inam kayıtlarında konusu farklı olsa da bu kişilerin hangi sancakbeyi ve alaybeyi oldukları, saraya mensup olup olmadıkları, babalarının adı ve kaç tarihinde nerede görevli olduklarına dair önemli bilgiler içermektedirler. Bu inam kayıtlarında inamın verilme sebebi ne olursa olsun nakdî paraların yanında dönemin değerli kumaşları olan farklı renk ve dokumaları olan Bursa kumaş ve elbiseler bu kişilerin kendilerine, adamlarına ve yakınlarına verilmiştir. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde inam kayıtlarında isimleri geçen sancaklar ve sancakbeyleri ile alaybeylerinin isimleri şu şekildedir:

Ağrıboz sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasında inam kayıtlarına göre, 8 Muharrem 909 (3 Temmuz 1503) tarihinde Ağrıboz sancakbeyliğine Şehinşah’ın eski lalası Mustafa Paşa tayin edilmiştir (Gök, 2014: 111). 12 Ramazan 912 (7 Ocak 1507) tarihli inam kaydında Mustafa Bey hâlâ Ağrıboz sancakbeyi olarak görülmektedir (Gök, 2014: 566). Muhtemelen Mustafa Bey bu görevi 1508 yılının sonuna kadar sürdürmüş olmalıdır. 28 Şaban 913 (2 Ocak 1508) tarihinde Mustafa Bey’den sonra Ağrıboz sancakbeyliğine İskender Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 707). Ağrıboz sancakbeyliğine getirilen İskender Bey’in Selim’in (I.) damadı olduğu, 1 Rebiülevvel 915 (19 Haziran 1509) tarihli “İbtida-i adet-i boğça-i duhter-i Selim Beg, zevce-i İskender Beg, Mir-liva-i Ağrıboz” şeklindeki kayıttan anlaşılmaktadır¹ Selim’in kızına ilk defa 1509 tarihinde ilk defa bohça inamı verilmesi İskender Bey’in bu tarihlerde I. Selim’in kızıyla evlendiğini düşündürmektedir (Gök,

¹ İnamat Defteri’nde İskender Bey’in eşinin adı zikredilmemiştir. Uluçay, Ağrıboz Sancakbeyi İskender Bey’in Yavuz Sultan Selim’in kızı Hatice Sultan ile evlendiğini belirtmemektedir. Hatice Sultan İskender Paşa’dan sonra 1524’de Veziriazam Makbul İbrahim Paşa ile evlenmiştir. Bkz. Uluçay, 2001: 56.

2014: 956). İskender Bey’in bu görevde ne kaldığı bilinmemektedir. Ancak onunla ilgili 20 Zilhicce 915 (31 Mart 1510) tarihli inam kaydında 1510 yılında hâlâ görevde olduğunu göstermektedir. 9 Rebiülahir 916 (16 Temmuz 1510) tarihinden itibaren Ağrıboz sancakbeyliğine Ahmed Bey’in tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1025, 1131). Ahmed Bey’in bu görevi 1512 tarihine kadar devam ettirdiği 11 Zilkade 917 (30 Ocak 1512) tarihli inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1402).

Alacahisar sancağının mirlivasıyla ilgili olarak 1505-1510 tarihleri arasındaki inam kayıtlarına göre; 18 Safer 911 (21 Temmuz 1505) tarihinde Mehmed Bey bin İsa Bey Alacahisar sancakbeyidir (Gök, 2014: 385). 4 Cemaziyelevvel 912 (22 Eylül 1506) tarihinde ise Alacahisar sancakbeyliğine Ser-ebna-i sipahiyan Kasım Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 521). Kasım Bey’in bu görevi ne zamana kadar yürüttüğü başka inam kaydı olmadığından bilinmemektedir. Ancak 3 Ramazan 915 (15 Aralık 1509) tarihinde Alacahisar sancakbeyi olarak Mehmed Bey’in ismi geçmektedir. 1505 tarihindeki Mehmed Bey ile 1509 tarihindeki Mehmed Bey farklı kişiler olmalıdır. Mehmed Bey, 1509’dan 1510’a kadar bu görevde kalmıştır. Mehmed Bey’in ismi en son 12 Zilhicce 915 (23 Mart 1510) tarihinde adamına haber getirdiği için verilen inam kaydında geçmektedir (Gök, 2014: 1029, 1076). Mehmed Bey’den sonra ise 1510 tarihinde Alacahisar sancakbeyliğine Üveys Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1121).

Alaiye sancakbeyleriyle ilgili 1503-1523 tarihleri arasındaki inam kayıtlarına göre, 28 Rebiülevvel 909 (20 Eylül 1503) tarihinde Alaiye sancakbeyliğine Ser-sekban Bali Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 131). Ancak Bali Bey bu görevde birkaç ay kaldıktan sonra yerine 25 Ramazan 909 (12 Mart 1504) tarihli inam kaydına göre Şehzade Mahmud’un eski lalası Hüsrev Bey Alaiye sancak beyliğine getirilmiştir (Gök, 2014: 199). Ancak 3 Recep 910 (10 Aralık 1504) tarihli inam kaydında Alaiye sancakbeyi olarak Bali Bey’in ismi zikredilmektedir (Gök, 2014: 287). Muhtemelen Bali Bey Hüsrev Bey’den sonra Alaiye sancakbeyliğine yeniden atanmış olmalıdır. Bali Bey’le ilgili 11 Recep 911 (8 Aralık 1505) tarihli inam kaydında onun hâlâ Alaiye sancakbeyi olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 421). Bu tarihten sonra Bali Bey’in ismi Alaiye sancakbeyi olarak kayıtlarda yer almamaktadır. Bali Bey’den sonraki ismi geçen Alaiye Sancakbeyi Mehmed Bey bin Karlı’dır. Mehmed Bey’in bu göreve 12 Zilkade 914 (4 Mart 1509) tarihinde atandığı ve 1 Recep 915 (15 Ekim 1509) tarihlerine kadar görevde olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 925, 1018). Mehmed Bey’den sonra ise 7 Şevval 917 (28 Aralık 1511) tarihinde Hüseyin Bey, Alaiye sancakbeyi olarak görev yapmıştır (Gök, 2014: 1382). Alaiye sancakbeyi ilgili en son kayıt ise 22 Rebiülahir 929 (8 Şubat 1523) tarihidir. Bu kayda göre, Alaiye sancakbeyliği görevinde Gevherşah Sultan’ın kızı Fatıma Sultan’ın eşi İskender Bey bulunmaktadır (Gök, 2014: 1471).

Ankara sancakbeyleriyle ilgili inam kayıtlarında “liva-i Ankara” şeklinde yazılan Ankara sancağı, 2 inam kaydında “piyadegan-ı Ankara” olarak verilmiştir. 27 Cemaziyelahir 909 (27 Kasım 1503) tarihli inam kaydında Ankara sancakbeyliğinde Ahmed Bey bin Dukagin bulunmaktadır. Dukagin oğlu Ahmed Bey, II. Bayezid’in kızı Ayşe Sultan ile Sinan Paşa’nın kızları Ayşe Hanım Sultan ile 7 Cemaziyelahir 909 (27 Kasım 1503) tarihinde izdivaç yapmıştır (Gök, 2014: 151; Uluçay, 2001: 48). II. Bayezid’in torunu ile evlenen Ahmed Bey’in ismi Ankara sancakbeyi olarak Ankara Kalesi’ni tamir ettirdiğinden dolayı kendisine verilen 16 Şaban 914 (10 Aralık 1508) tarihli inam kaydında geçmektedir (Gök, 2014: 319). Ahmed Bey’den sonra Ankara sancakbeyi olarak Sultan Abdullah’ın kızıyla evli olan Mirza Bey’in ismi geçmektedir. Mirza Bey, inam kayıtlarına göre Ekim-Kasım 1511 tarihlerinde Ankara sancakbeyidir (Gök, 2014: 1355, 1369). Ankara sancakbeyleriyle ilgili kayıtlarda “mir-liva piyadegan-ı Ankara” şeklinde ismi geçen 2 kişi daha vardır. Buna göre; Cemaziyelevvel 909 (Ekim/Kasım 1503) tarihinde Sinan Bey ve 27 Rebiülahir 915 (14 Ağustos 1509) tarihinde ise Karagöz Bey Ankara piyadegan sancakbeyi olarak tayin edilmiştir (Gök, 2014: 147, 975).

Avlonya sancakbeyleriyle ilgili 1504-1511 tarihleri arasında kayıtlara göre 6 Rebiülevvel 910

(17 Ağustos 1504) tarihinde Mustafa Bey Avlonya sancakbeyidir. Mustafa Bey’den sonra ise Avlonya sancakbeyi olarak II. Bayezid’in damatlarından Davud Bey tayin edilmiştir. Davud Bey’in eşine verilen inamdan onun 11 Cemaziyelahir 911 (9 Kasım 1505) tarihinde Avlonya sancakbeyi olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 253, 412). Davud Bey Avlonya sancakbeyliğine atandıktan sonra 15 Safer 912 (7 Temmuz 1506) tarihinde hâlâ Avlonya sancakbeyliğinde bulunduğu görülmektedir (Gök, 2014: 506). Davud Bey’den sonra Avlonya sancakbeyliğinde 23 Ramazan 912 (6 Şubat 1507) tarihinde Yahya oğlu Bali Bey görev yaptığı anlaşılmaktadır. Bali Bey, Avlonya sancakbeyi iken 22 Şaban 913 (27 Aralık 1507) tarihinde inam almıştır. Bu inam kaydından onun 1507 yılında hâlâ Avlonya sancakbeyi olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 570, 705). Bali Bey’den sonra 25 Muharrem 915 (15 Mayıs 1509) tarihinde Şehinşah’ın eski lalası Davud Bey ve 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511)- Şaban 917 (Ekim/Kasım 1511) tarihlerinde ise Mesih Bey Avlonya sancakbeyliği görevlerinde buldukları anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1358).

Aydın sancakbeyleriyle ilgili 1504-1514 tarihleri arasındaki 23 tane inam kaydı vardır. Bu kayıtlardan 2’şer tanesinde Aydın sancağı “mir-liva-i piyadegan-ı Aydın” ve “mir-liva-i müselleman-ı Aydın” şeklinde zikredilirken geri kalan inam kayıtlarında ise “mir-liva-i Aydın” şeklinde yazılmıştır. Mir-liva-i Aydın şeklinde zikredilen ilk Aydın sancakbeyi 29 Recep 909 (17 Ocak 1504) tarihinde Sinan Bey’dir. Sinan Bey’in ismi en son 12 Zilhicce 909 (27 Mayıs 1504) tarihli inam kaydında geçmektedir (Gök, 2014: 170, 235). Sinan Bey’den sonra Aydın sancakbeyliğinde 12 Recep 912 (21 Şubat 1505) tarihinde Ahmed Bey’in ismi zikredilmektedir. Ahmed Bey’in Aydın sancakbeyi olarak isminin geçtiği inam kaydı 23 Şaban 913 (16 Aralık 1507) tarihlidir. Bu verilere göre Ahmed Bey, 1506-1507 tarihleri arasında Aydın sancakbeyi olduğu görülür (Gök, 2014: 583, 705). 24 Şaban 914 (18 Aralık 1508) tarihine gelindiğinde ise Aydın sancakbeyliğinde Haydar Bey’in olduğu anlaşılmaktadır. Haydar Bey’in ismi Aydın sancakbeyi olarak 28 Şaban 915 (11 Aralık 1509) tarihli inam kaydında geçmektedir (Gök, 2014:875, 1029). Haydar Bey’den sonra ise 9 Şaban 916 (11 Kasım 1511) tarihinde İskender Bey Aydın sancakbeyliğine tayin edilmiştir. İskender Bey, Aydın sancakbeyi olarak 3 Şaban 917 (26 Ekim 1511) tarihine kadar görev yaptıktan sonra Teke’ye tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1171, 1354). İskender Bey’in Teke’ye tayin edilmesi üzerine 3 Ramazan 917 (24 Kasım 1511) tarihinde Hasan Bey ondan sonra da II. Bayezid’in kızı Selçuk Hatunla evli olan Mustafa Paşa’nın oğlu Aydın sancakbeyi olarak görev yapmışlardır. İnam kayıtlarında Mustafa Paşa’nın oğlunun ismi yerine “Selçuk Sultan, zevce-i veled-i Mustafa Paşa mir-liva-i Aydın” şeklinde verilmiştir. Çağatay Uluçay Selçuk Sultan’la evli olan kişinin adını Mustafa Paşa oğlu Mehmed Bey şeklinde vermektedir (Uluçay, 2001: 51).

İnamat Defteri’nde Aydın sancakbeylerinin yanı sıra Aydın müselleman sancakbeyi olarak 17 Ramazan 910 (21 Şubat 1505) tarihinde İskender Bey ve 7 Zilkade 914 (27 Şubat 1509) Kasım Bey’in isimleri geçmektedir (Gök, 2014: 322 924). Defterde Aydın piyade sancakbeyi olarak da 24 Şevval 912 (9 Mart 1507) tarihinde Bazban Mehmed ile 3 Cemaziyelahir 915 (18 Eylül 1509) tarihinde Yusuf-ı Bosna’nın isimleri yer almaktadır (Gök, 2014: 598, 988).

Biga sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 arasındaki inam kayıtlarına göre, 10 Muharrem 909 (5 Temmuz 1503) Mustafa Bey Biga sancakbeyliğine tayin edilmiştir (Gök, 2014: 111). Mustafa Bey’in bu görevde ne kadar kaldığı bilinmemekle birlikte ondan sonra Lazkiye Zaimi Hüseyin Bey 6 Zilhicce 915 (17 Mart 1510) tarihinde Aydın sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Hüseyin Bey’den sonra, Gilmanan-ı Acemiyan Ağası Ali-i Zerd 29 Zilhicce 915 (9 Nisan 1510) tarihinde Biga müselleman sancakbeyliğine tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1088). Biga sancakbeyi ile ilgili son kayıt ise 18 Recep 917 (11 Ekim 1511) tarihlidir. Bu kayda göre Alem Bey’in damadı Mehmed Bey 1511 tarihinde Biga sancakbeyi olarak görev yapmaktadır (Gök, 2014: 1346).

Bolu sancakbeyleri ile ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 12 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların 2 tanesinde Bolu sancağı müselleman, 1 tanesinde ise piyade sancağı olduğu belirtilmiştir

(Gök, 2014: 198, 589, 1339). İnam kayıtlarında Bolu sancakbeyiyle ilgili ilk kayıt 15 Şaban 910 (21 Ocak 1505) tarihlidir. Bu kayda göre Bolu sancakbeyliğinde Ahmed bulunmaktadır (Gök, 2014: 301). Bundan sonra ise 22 Şaban 911 (18 Ocak 1506) tarihinde Emirza (Mirza) Bey bin Ahmed Bey-i Sürh Bolu sancakbeyi olarak kaydedilmiştir. Mirza Bey, 5 Ramazan 912 (19 Ocak 1507) tarihine kadar Bolu sancakbeyi olarak kalmış ve yerine 1507’de Mehmed Bey getirilmiştir (Gök, 2014: 562, 694). Mehmed Bey, yaklaşık 1 sene görev yapmıştır. Bundan sonra Bolu sancakbeyliğinde 4 Şevval 913 (6 Şubat 1508) tarihinde Sultan Abdullah’ın damadı Mirza Bey’in ismine rastlanılmaktadır (Gök, 2014: 725). Mirza Bey’in bu görevde ne zamana kadar kaldığı bilinmemekle birlikte adı 3 Şaban 914 (27 Kasım 1508) tarihli başka bir inam kaydında geçmektedir. Ancak Mirza Bey bu görevi Ağustos 1509 tarihine kadar devam ettirmiş olmalıdır. 18 Rebiülahir 915 (5 Ağustos 1509) tarihinde Mirza Bey’in yerine Sultan Ahmed’in oğlu Murad Çelebi tayin edilmiştir (Gök, 2014: 864, 971). Murad Çelebi’den sonra başka bir Osmanlı hanedanına mensup olan Sultan Alaeddin’in Bolu’ya tayin edildiği 22 Recep 916 (25 Ekim 1510) tarihli inam kaydından anlaşılmaktadır. Bolu’ya hanedana mensup şehzadelerin atanması, Bolu’nun İstanbul’a yakın olması ve tahtı ele geçirmek için stratejik öneme haiz olduğunu da göstermektedir. 1510 tarihinde Bolu’ya tayin edilen Alaeddin Çelebi Recep 917 (Eylül/Ekim 1511) tarihinde hâlâ Bolu sancakbeyi olarak görev görülür (Gök, 2014: 1346).

Bolu sancakbeylerinden başka Bolu müselleme ve piyade sancakbeyleriyle ilgili inam kayıtları da vardır. Buna göre; 23 Ramazan 909 (10 Mart 1504) tarihinde Mehmed Bey ve 24 Şevval 912 (19 Mart 1507) tarihinde İskender Bey, Bolu müselleme sancakbeyliğine, 3 Recep 917 (26 Eylül 1511) tarihinde ise Ser-piyade Sinan Bey Bolu piyade sancakbeyliğine tayin edilmişlerdir (Gök, 2014: 198, 589, 1339).

Bosna sancakbeyleriyle ilgili 1504-1512/1513 tarihleri arasındaki inam kayıtlarında Bosna sancakbeyi olarak 3 kişinin adı geçmektedir. Bu kişilerin ilki İskender Paşa’dır. İnam kayıtlarına göre İskender Paşa, 9 Ramazan 909 (25 Şubat 1504)-26 Cemaziyelahir 910 (4 Aralık 1504) tarihleri arasında Bosna sancakbeyliğinde bulunmaktadır (Gök, 2014: 190, 285). İskender Paşa’dan sonra ise Bosna sancakbeyliğine 1505 tarihinde Firuz Bey getirilmiştir. Firuz Bey’le ilgili ilk inam kaydı 11 Şevval 910 (17 Mart 1505) tarihlidir (Gök, 2014: 332). Bosna sancakbeyliğine tayin edilen Firuz Bey, Kamengrad Kalesi’nin tamiri gibi önemli faaliyetlerde bulunmuş ve 23 Cemaziyellevvel 917 (18 Ağustos 1511) tarihine kadar Bosna sancakbeyliğinde kalmıştır (Gök, 2014: 389, 1314). Firuz Bey’den sonra ise 918 (1512-1513) tarihinde Yunus Paşa, Bosna sancakbeyliği görevine getirilmiştir.

Canik sancakbeyi ile ilgili sadece 1 tane inam kaydı vardır. Buna göre 2 Şaban 917 (25 Ekim 1511) tarihinde Kasım Bey Canik sancakbeyidir (Gök, 2014: 1353).

Çingene sancağıyla ilgili 5 adet kayıt vardır. Bu kayıtlardan 1 tanesi Çingenha-i Rumeli şeklindedir. “Çingenha-i Rumeli” şeklinde kaydedilen Çingene sancağı Rumeli’de kurulduğu bilinmektedir. Çingene sancağı, 1481-1512 tarihleri arasında kurulmuştur. Rumeli’de kurulmasının sebepleri arasında Çingenelerin Rumeli’de yoğun olarak bulunmalarından dolayıdır (Dingeç, 2009: 35). Rumeli kurulan Çingene sancağıyla ilgili 1505-1511 tarihleri arasında inam alanları arasında İshak Bey ve Mustafa Bey vardır. İlk inam kaydı 21 zilhicce 910 (25 Mayıs 1505) tarihlidir. Bu tarihte İshak Bey Çingene sancakbeyidir (Gök, 2014: 371). İshak Bey’den sonra 4 Şevval 913 (6 Şubat 1508) tarihinde Çingene sancakbeyliği görevinde Canbaz Mustafa Bey bulunmaktadır. Canbaz Mustafa Bey sancakbeyi olarak atanmadan önce 1504’te İmaret-i Cedid’in nazırlığı görevinde bulunmuştur (Gök, 2014: 265). Mustafa Bey, Çingene sancakbeyi iken 1509’da meydana gelen depremden dolayı İstanbul’un tamirati faaliyetinde görevlendirilmiş ve bundan dolayı kendisine 23 Rebiülahir 916 (30 Temmuz 1510) tarihinde inam verilmiştir (Gök, 2014: 1135).

Çirmen sancakbeyleriyle ilgili 1504-1511 tarihleri arasındaki inam kayıtlarına göre 7 Recep 910 (4 Aralık 1504) tarihinde Çirmen sancakbeyliğinde Alp Aslan Bey vardır. Alp Aslan Bey Çirmen

sancak beyliğinde 5 yıl kadar görev yapmıştır. Çirmen sancakbeyi olarak Alp Aslan Bey’in ismi 4 Rebiülahir 915 (22 Temmuz 1509) tarihli inam kaydında geçmektedir. Ondan sonra ise 15 Cemaziyelahir 915 (30 Eylül 1509) tarihinde Alp Aslan Bey’in kardeşi İbrahim Bey Çirmen sancakbeyi olarak atanmıştır (Gök, 2014: 289, 966, 1008). İbrahim Bey, Alp Aslan Bey kadar uzun süre görevde kalamamış ve 1 yıl sonra yerine 9 Şaban 916 (11 Kasım 1510) tarihinde Bali Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1171). Ancak inam kayıtlarında Çirmen sancakbeyliğinin 11 Kasım 1510 tarihinde Bali Bey’e tevcih edildiği görülmesine rağmen İbrahim Bey 21 Şaban 916 (23 Kasım 1510) tarihinde “mir-liva-i Çirmen” şeklinde kaydedilmiştir (Gök, 2014: 1177). İbrahim Bey’in yerine sancakbeyi olarak görevlendirilen Bali Bey de 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511) tarihlerine kadar yaklaşık 1 yıl Çirmen sancakbeyliği yaptıktan sonra yerine 6 Cemaziyelevvel 917 (1 Ağustos 1511) tarihinde Ali Bey bin Şehsuvar Bey tayin edilmiştir. Şehsuvaroğlu Ali Bey’in bu görevi ne zamana kadar yürüttüğü bilinmemektedir. Ancak 11 Zilkade 917 (12 Ocak 1512) tarihli inam kaydında onun hâlâ görevde olduğunu göstermektedir (Gök, 2014: 1308, 1401).

Filibe ile ilgili 1509-1511 tarihlerindeki inam kayıtlarına göre, 6 Rebiülevvel 915 (24 Haziran 1509)’de İshak Bey Filibe sancakbeyi olarak görülmektedir (Gök, 2014: 958). İshak Bey’in ne kadar görevde kaldığı kayıtlardan anlaşılmamaktadır. Ancak 29 Şevval 915 (9 Şubat 1510) tarihli inam kaydında Ser-ebna-i sipahiyan Sinan Bey’in Filibe Sancakbeyliğine getirildiği anlaşılmaktadır (Gök, 2014, 2014: 1055). Sinan Bey bu görevde yaklaşık 1 yıl kadar görevde kalmış olmalıdır. Sinan Bey’den boşalan sancakbeyliğine 917 (1511) Ahmed Bey getirilmiştir (Gök, 2014: 1265, 1302). Ahmed Bey’de kayıtlara göre bu görevde yaklaşık 1 yıl kadar kaldıktan sonra yerini Mustafa Bey’e bırakmıştır. Mustafa Bey, Filibe Bey’i olarak Ekim 1511’de padişahın inam almıştır (Gök, 2014: 1345).

Filorine sancakbeyleriyle ilgili 150-1511 tarihlerdeki inam kayıtlarında Filorine sancakbeyi olarak Hasan Bey, veled-i Ömer Bey ve Hasan Bey bin Ömer Bey isimleri geçmektedir. Kayıtlarda geçen bu kişiler aynı kişilerdir. 17 Rebiülahir 911 (17 Eylül 1505) tarihinde Filorine sancakbeyinin ismi Hasan Bey olarak verilirken 6 Recep 914 (31 Ekim 1508) tarihinde veled-i Ömer şeklinde verilmiştir. Bu kişilerin aynı kişi oldukları 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511) ve Recep 911 (Eylül/Ekim 1511) tarihlerindeki “Hasan Beg bin Ömer Beg, mir-liva-i Filorine” şeklindeki inam kayıtlarından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 399, 851, 1302, 1304). Bu kayıtlardan anlaşılacağı üzere Ömer oğlu Hasan Bey 1505-1511 tarihleri arasında yaklaşık 6 yıl gibi uzun bir süre görevde kaldığı görülür.

Gelibolu sancakbeyleri ile ilgili 1503-1512 tarihleri arasındaki inam kayıtlarına göre 23 Cemaziyeahir 909 (13 Aralık 1503) tarihinde ilk inam verilen Gelibolu sancakbeyi Sinan Bey’dir (Gök, 2014: 158). Sinan Bey, Gelibolu sancakbeyliğinden 1504 yılının başında Aydın sancakbeyliğine tayin edildiğinden yerine Ahmed Paşa getirilmiştir (Gök, 2014: 170, 197). 1504 tarihinde Gelibolu sancakbeyliğine tayin edilen Ahmed Paşa, Hersek Bey’in oğludur (Gök, 2014: 640). Ahmed Paşa’nın bu görevde 6 yıl kadar kaldığı 15 Zilkade 915 (24 Şubat 1510) tarihli inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1059). Bu tarihten sonra Hersek Ahmed Paşa’nın ismi Gelibolu sancakbeyi olarak zikredilmemektedir. Ahmed Paşa’dan sonra ise 1 Safer 917 (30 Nisan 1511) tarihinde İskender Bey, Gelibolu sancakbeyi olarak kaydedilmiştir. İskender Paşa, 16 Ramazan 917 (7 Aralık 1511) tarihine kadar bu görev kalmış ve yerine 23 Şevval 917 (13 Ocak 1512) tarihli inam kaydına göre Hasan Bey getirilmiştir (Gök, 2014: 1262, 1376, 1397).

Hamid sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasına 9 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların 4 tanesinde Hamid sancağı piyade sancağı olduğu belirtilmiştir. Hamid sancakbeyiyle ilgili ilk kayıt 14 Rebiülevvel 909 (6 Eylül 1503) tarihlidir. Bu tarihte Süleyman Bey, Hamid sancakbeyidir (Gök, 2014: 129). Süleyman Bey’den sonra ise 29 Şevval 910 (4 Nisan 1505)’da Bahşi Bey, 23 Zilkade 912 (6 Nisan 1507)’de Mustafa Bey, 21 Rebiülevvel 913 (31 Temmuz 1507)’te Rüstem Bey,

29 Zilkade 913 (31 Mart 1508)’te İskender Bey, 1 Muharrem 914 (2 Mayıs 1508)’te Bahşi Bey, 5 Zilkade 916 (3 Şubat 1511)’da Şeyh Hasan, 29 Cemaziyelevvel 917 (24 Ağustos 1511)’de Ali bin Kuta ve 12 Şaban 917 (4 Kasım 1511)’de Kasım Bey Hamid sancakbeyliği görevlerinde bulunmuşlardır (Gök, 2014: 343, 593, 631, 756, 1219, 1320, 1356). Hamid sancakbeylerinden İskender Bey, bu göreve 1 Nisan 1508 tarihinde kapı ağalığından tayin edildiği “Tevcih-i İskender Beg, ağa-yı der ki mir-liva-i Hamid, fı selh-i Zilkade sene-i 913” şeklindeki kayıttan anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 756).

Hersek sancakbeyleriyle ilgili 1504-1523 tarihleri arasında 13 tane inam kaydı vardır. Bu kayıtlara göre 15 Zilkade 909 (30 Nisan 1504)- 28 Rebiülevvel 912 (18 Ağustos 1506) tarihleri arasında Sinan Bey ve 13 Şaban 913 (18 Aralık 1507)- Recep 917 (Eylül/Ekim 1511) tarihleri arasında ise Mehmed Bey (bin İsa Bey) Hersek sancakbeyliği yapmışlardır (Gök, 2014: 222, 515, 696, 1344). Bunların yanında 24 Safer 916 (2 Haziran 1510) tarihinde Hersek eski sancakbeyi Kasım Bey’in Sultan Ahmed’in lalalığı görevine getirildiği belirtilmiştir (Gök, 2014: 1117).

Hüdavendigar sancakbeyleriyle ilgili olarak 1501-1511 tarihleri arasında 24 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların hepsinde Hüdavendigar sancakbeyi olarak Mehmed Bey’in ismi verilmektedir. Buna göre Mehmed Bey, 29 Rebiülevvel 907 (12 Ekim 1501)-12 Safer 917 (11 Mayıs 1511) tarihleri arasında Hüdavendigar sancakbeyliği yapmıştır (Gök, 2014: 395, 1265). 1501-1511 tarihleri arasında uzun süre Hüdavendigar sancakbeyliği yapan Mehmed Bey II. Bayezid’in damadıdır. II. Bayezid’in damadı olduğundan dolayı eşine 19 kere inam verilmiştir. İnam kayıtlarında Mehmed Bey’in II. Bayezid’in damadı olduğu bilgisinin yanında babasının Mustafa Paşa olduğu da belirtilmektedir (Gök, 2014: 112, 530, 720, 329, 1255).

İçel sancakbeyiyle ilgili İnamat Defteri’nde sadece 1 adet kayıt vardır. Bu kayıta Nasuh Bey’in 12 Rebiülevvel 912 (2 Ağustos 1506) tarihinde Karaman vilayetine bağlı olan İçel sancakbeyi olduğu belirtilmektedir (Gök, 2014: 801).

İlbasan sancakbeyleriyle ilgili 1505-1511 tarihleri arasında 8 adet inam kaydı vardır. İnam kayıtlarına göre, 20 Safer 911 (23 Temmuz 1505) tarihinde Rumeli kethüdası ve II. Bayezid’in damadı Mehmed Bey bin Karlı’ya İlbasan sancağı tevcih edilmiştir. Mehmed Bey’e bu görevde iken en son 7 Zilkade 912 (21 Mart 1507) tarihinde bir kez daha inam verilmesi Mehmed Bey’in Mart 1507 tarihine kadar bu görevde kaldığını göstermektedir (Gök, 2014: 203, 385, 591). Mehmed Bey’den sonra ise yerine Mustafa Bey’in tayin edildiği 29 Zilkade 912 (12 Nisan 1507) tarihli inam kaydından anlaşılmaktadır. Mustafa Bey, bu göreve 4 Şevval 913 (7 Ocak 1508) tarihine kadar devam etmiş ve bu tarihte yerine Ahmed Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 596, 726). Ahmed Bey’in ne zamana kadar görevde kaldığı bilinmemektedir. Ancak 23 Zilkade 916 (21 Şubat 1511) tarihinde İlbasan sancakbeyi olarak Ali Bey bin Mustansır’ın ismi geçmektedir. Ali Bey’in bu görevde ne zamana kadar kaldığı bilinmemekle birlikte 917 (Eylül/Ekim 1511) tarihli kayıta onun hâlâ İlbasan sancakbeyi olduğu görülür (Gök, 2014: 1236, 1345).

İskenderiye sancakbeyleri ile ilgili inam kayıtlarından 1506-1511 tarihleri arasında 3 kişinin sancakbeyliği yaptığı görülmektedir. Bunların ilki Mehmed Bey’dir. Mehmed Bey 22 Cemaziyelevvel 912 (10 Ekim 1506) tarihinde İskenderiye sancakbeyliğinde iken eşine inam verilmiştir (Gök, 2014: 525). Mehmed Bey’den sonra ise İskenderiye sancakbeyi olarak II. Bayzed’in damadı Davud Bey’in ismi geçmektedir. Davud Bey’in bu görevde ne kadar kaldığı tam olarak tespit edilememektedir. Ancak eşine inam kaydında Davud Bey’in 2 Safer 916 (4-11 Mayıs 1510) tarihinde hâlâ İskenderiye sancakbeyi olduğu görülmektedir (Gök, 2014: 1110). Davud Bey’den sonra 9 Şaban 916 (11 Kasım 1510) tarihinde İskenderiye sancakbeyliğine Ser-bevvabin Hüsrev Ağa tayin edilmiştir. Hüsrev Bey’in ismi İskenderiye sancakbeyi olarak en son 25 Ramazan 917 (16 Aralık 1511) tarihinde inam kayıtlarında ismi geçmektedir (Gök, 2014: 1171, 1381).

Kangırı sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasında 11 adet inam kaydı

bulunmaktadır. Bu kayıtlara göre 17 Rebiülahir 909 (4 Ekim 1503)-20 Şaban 909 (7 Şubat 1504) tarihlerinde Mustafa Bey Kangırı sancakbeyi olarak görev yapmaktadır (Gök, 2014: 137, 179). Mustafa Bey’den sonra Kangırı sancakbeyliğine 27 Şaban 909 (14 Şubat 1504) tarihinde Şehzade (I.) Selim’in eski lalası Süleyman Bey tayin edilmiştir. Süleyman Bey, 2 Zilhicce 910 (6 Mayıs 1505) tarihinde Kefe’ye tayin edilince yerine Mehmed Bey bin Ali Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 183, 347). Mehmed Bey bu görevde birkaç kaldıktan sonra yerine Mustafa Bey’in getirildiği 3 Rebiülahir 911 (5 Eylül 1505) tarihli inam kaydında anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 395). Mustafa Bey’den sonra ise 2 Zilkade 912 (16 Mart 1507) tarihli inam kaydında Kangırı sancakbeyliğine Alemşah’ın oğlu Osman Çelebi getirilmiştir (Gök, 2014: 605). Osman Çelebi’den sonra Kangırı sancakbeyliği, 11 Rebiülevvel 915 (29 Haziran 1509) tarihinde Ser-zevvak Üveys Bey’e tevcih edilmiştir. Üveys Bey’den sonra ise 12 Safer 917 (11 Mayıs 1511) tarihinde Kangırı sancakbeyliğinde Sinan Bey bulunmaktadır (Gök, 2014: 1265).

Karahisar/Karahisar-ı sahip sancakbeyleriyle ilgili 11 tane inamat kaydı vardır. Bu kayıtların iki tanesinde mir-liva-i Karahisar, 5 tanesinde ise mir-liva-i Karahisar-ı sahip şeklinde yazılmıştır. Karahisar-ı sahip şeklindeki kayıtlardan birinde ise buranın piyadegan sancağı olduğu belirtilmiştir (Gök, 2014: 172). İnam kayıtlarına göre, 13 Recep 909 (1 Ocak 1504) tarihinde Karahisar-ı sahip Sancakbeyi İshak Bey’dir (Gök, 2014: 164). İshak Bey’den sonra ise 4 Şaban 909 (22 Ocak 1504) tarihinde Mustafa piyadegan-ı Karahisar-ı sahip sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Mustafa Bey, Karahisar-ı sahip sancakbeyliğine Kangırı sancakbeyliğinden tayin edilmiştir (Gök, 2014: 172, 179). Mustafa Bey’in bu görevde ne zamana kadar kaldığı belli olmamakla birlikte onun adı 17 Zilhicce 909 (1 Haziran 1504) ve 22 Şaban 913 (27 Aralık 1507) tarihli inam kayıtlarında geçmektedir (Gök, 2014: 237, 705). Mustafa Bey’den sonra ise 18 Şevval 913 (20 Şubat 1508) tarihinde Ser-silahdaran Kasım Bey’e Karahisar-ı sahip sancak beyliği tevcih edilmiştir. Kasım Bey’den sonra ise, 24 Rebiülevvel 914 (23 Temmuz 1508) tarihli inam kaydına göre Süleyman Bey Karahisar-ı sahip sancakbeyliğine tayin edilmiştir (Gök, 2014: 805). Süleyman Bey’den sonra 9 Cemaziyelevvel 917 (4 Ağustos 1511) tarihinde bu göreve Faik Bey sancakbeyi tayin edilmiştir. Faik Bey’in tayin edildiğini belirten bu inam kaydında Karahisar-ı sahip sancağı “mir-liva-i Hasan Beg” şeklinde kaydedilmiştir. Faik Bey’le ilgili 13 Recep 917 (6 Ekim 1511) tarihli başka bir inam kaydında ise “İnam be-Faik Beg, mir-liva-i Karahisar” şeklinde Karahisar sancakbeyi olduğu belirtilmiştir (Gök, 2014: 1341). Karahisar-ı sahip ile ilgili başka bir kayıta “tabi’-i Hasan-ı Dıraz” şeklinde kaydedildiği görülür (Gök, 2014: 1310). Yukarıdaki kayıtlardan da anlaşılacağı üzere Karahisar-ı sahip sancağı “Hasan Bey” ya da “Hasan-ı Dıraz” şeklinde de isimlendirilmekle birlikte buranın “Hasan-ı Dıraz” bağlı olduğu zikredilmiştir. Faik Bey’den sonra ise Karahisar-ı sahip sancakbeyliğinde 5 Rebiülahir 918 (20 Haziran 1512) tarihinde Süleyman Bey’in olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1297).

Karesi sancakbeyleriyle ilgili 1504-1509 tarihleri arasında 7 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların 6 tanesi sancakbeyleriyle, 1 tanesi de miralayla ilgilidir. Kayıtlara göre 10 Cemaziyelahir 910 (18 Kasım 1504)’da İskender Bey, Karesi sancakbeyidir (Gök, 2014: 279). İskender Bey bu görevi 1505 tarihine kadar sürdürmüş ve yerine 20 Ramazan 910 (24 Şubat 1505)’da Ali bin Mahmud Bey bin Mustansırî tayin edilmiştir. Ali Bey’in ismi veled-i Mustansır olarak verilirken 17 Ramazan 912 (31 Ocak 1507) tarihli kayıta “Ali Bey” şeklinde verilmiştir. Ali Bey’in ismi en son 3 Cemaziyelahir 915 (18 Eylül 915) tarihinde “Duhteri Korkud Beg, zevce-i veled-i Mustansır, mir-liva-i Karesi” şeklinde geçmektedir. Bu bilgidен Ali Bey’in Korkud’un damadı olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 322, 568, 604, 991).

Karlı sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasında 8 adet inam kaydı bulunmaktadır. İnam kayıtlarında ilk ismi geçen Karlı Sancakbeyi Mehmed Bey’dir. Mehmed Bey’le ilgili ilk kayıt 12 Safer 909 (6 Ağustos 1503) tarihli, son kayıt ise 6 Rebiülevvel 910 (17 Ağustos 1504) tarihlidir. Mehmed Bey’in kimliğiyle ilgili olarak 1 Ramazan 909 (17 Şubat 1504) tarihli inam kaydında “Mehmed Bey bin İsa Bey” şeklinde babasının adının İsa Bey olduğu belirtilmiştir (Gök, 2014: 119,

129, 183, 253). Mehmed Bey’den sonra Karlı sancakbeyliğine 13 Cemaziyelevvel 910 (22 Ekim 1504) tarihinde kayıtlarda “ser-ebna-i sipahiyan” şeklinde belirtilen kapıkulu sipahilerinden Haydar Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 275). Haydar Bey’in ne zamana kadar görevde kaldığı bilinmemektedir. Ancak 15 Ramazan 913 (18 Ocak 1508) tarihinde Karlı sancakbeyliği görevinde İskender Bey’in bulunduğu anlaşılmaktadır. İskender Bey’in Karlı sancakbeyi olarak isminin geçtiği son inam kaydı ise Recep 917 (Eylül/Ekim 1511) tarihidir (Gök, 2014: 712, 1344).

Kastamonu sancakbeyleriyle ilgili 1505-1508 tarihleri arasında 5 adet inam kaydı vardır. Kastamonu sancakbeyi olarak inam kayıtlarında adı geçen ilk kişi 3 Ramazan 910 (7 Şubat 1505) tarihinde Karagöz Paşa’dır. Karagöz Paşa, Kastamonu sancakbeyliğine yeniçeri ağalığından getirilmiştir (Reindl, 2014: 204). Karagöz Paşa, Kastamonu sancakbeyliği görevini yürütürken 19 Rebiülevvel 911 (20 Ağustos 1505) tarihinde Anadolu beylerbeyliği tayin edilmesi üzerine yerine Sinan Bey tayin edilmiştir. Sinan Bey bu görevde ne kadar kaldığı tam olarak bilinmemekle birlikte 2 Şaban 913 (7 Aralık 1507) tarihli inam kaydında hâlâ Kastamonu sancakbeyi olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 391, 596, 693). Sinan Bey’den sonra ise 9 Cemaziyelevvel 914 (5 Eylül 1508) tarihinde Sultan Mahmud’un oğlu Musa Çelebi, Kastamonu sancakbeyi olarak ismi geçmektedir (Gök, 2014: 817). 1508 tarihinden sonra Kastamonu sancakbeylerine verilen herhangi bir inam kaydına rastlanılmamıştır.

Kayseri sancakbeyleri ile ilgili 1503-1511 tarihleri arasında 15 adet inam kaydı bulunmaktadır. Kayıtlara göre 9 Cemaziyelevvel 909 (30 Ekim 1503) tarihinde Kayseri Sancakbeyi Ahmed Bey’dir. Ahmed Bey’in adamına casusluktan geldiği için inam verilmiştir. Kayseri sancakbeyi olarak Ahmed Bey’in ismi 14 Şevval 909 (31 Mart 1504) tarihli başka bir inam kaydında da geçmektedir (Gök, 2014: 141, 212). Bu bilgilere göre Ahmed Bey, 1503-1504 tarihleri arasında Kayseri sancakbeyidir. Ahmed Bey’den sonra 4 Recep 911 (1 Aralık 1505) tarihinde Kayseri sancakbeyi olarak Hızır Bey’in ismine rastlanılmaktadır. Hızır Bey, 4 Şaban 912 (1 Mayıs 1507) tarihli inam kaydında hâlâ Kayseri sancakbeyi olarak ismi geçmektedir (Gök, 2014: 419, 600). Hızır Bey’den sonra 6 Ramazan 913 (9 Ocak 1508) tarihinde Mustafa Bey Kayseri sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Kayseri Sancakbeyi Mustafa Bey’in ismi 24 Rebiülevvel 914 (23 Temmuz 1508) tarihinde adamına verilen inam kaydında geçmektedir (Gök, 2014: 709, 804). Kayseri Sancakbeyi Mustafa Bey’in ismine 1508 tarihinden sonra rastlanılmamaktadır. Kayseri sancakbeyliğinde Mustafa Bey’den sonra ismi geçen diğer kişi Hüseyin Bey’dir. Hüseyin Bey’in adamlarına verilen inam kayıtlarından onun (16 Temmuz 1511) yılına kadar Kayseri sancakbeyliği görevini yürüttüğü anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1258, 1273, 1303). Hüseyin Bey, Temmuz 1511 tarihinde bu görevden alındıktan sonra yerine Kemal Bey 17 Cemaziyelevvel 917 (12 Ağustos 1511) tarihinde Kayseri sancakbeyi olarak tayin edilmiştir. Kemal Bey’in Kayseri sancakbeyi olarak adının geçtiği son inam kaydı 9 Şevval 917 (30 Aralık 1511) tarihlidir (Gök, 2014:1313, 1385).

Kefe ile ilgili 1505-1512 tarihleri arasında 5 adet inam kaydına rastlanılmıştır. 2 Zilhicce 910 (6 Mayıs 1505) tarihli “Tevcih-i Mehmed Beg bin Ali Beg ki mir-liva-i Kangırı şud, becay-ı Süleyman Beg ki mir-liva-i Kefe” şeklindeki inam kaydında Mayıs 1505 tarihinde Kangırı Sancakbeyi Süleyman Bey’in Kefe sancakbeyliğine tayin edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 16 Zilhicce 910 (20 Mayıs 1505) tarihli başka bir inam kaydında Süleyman Bey’in Kefe’ye tayin edildiği belirtilmiştir (Gök, 2014: 353, 367). Kangırı sancakbeyliğinden Kefe’ye tayin edilen Süleyman Bey, 24 Safer 913 (5 Temmuz 1507) tarihli inam kaydında hâlâ Kefe sancakbeyi olarak görülmektedir (Gök, 2014: 620). Süleyman Bey’den sonra Zilhicce 913 (30 Nisan 1508) tarihinde Kefe sancakbeyliğine Hamid Sancakbeyi Bahşi Bey tayin edildiği anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 767). Bahşi Bey’den sonra ise 18 Rebiülahir 915 (15 Ağustos 1509) tarihinde Şehzade Selim’in (I.) oğlu Süleyman Çelebi tayin edilmiştir (Gök, 2014: 971). Süleyman Çelebi’nin Kefe’ye tayin edilmesi babasının tahtı ele geçirmek için Kefe güzergâhını kullanmasını ve buradan Rumeli’ye geçişi kolaylaştırmıştır. I. Selim’in oğlu Süleyman, babası tahtı ele geçirene kadar burada görev yapmıştır. II. Bayezid’in yerine I. Selim’in

tahta geçmesinden sonra ise 918 (1512/1513) tarihinde Kefe’ye Sultan Mahmud’un damadı Kasım Bey tayin edilmiştir. Kasım Bey’in bu görevi ne zamana kadar yaptığı tam olarak bilinmemekle birlikte 22 Şevval 919 (21 Aralık 1513) tarihli “Be-duhter-i Sultan Mahmud, zevce-i Kasım Beg mir-i köhne-i liva-i Kefe” şeklindeki inam kaydında Kasım Bey’in Kefe sancakbeyliği görevini Aralık 1513 tarihinde artık yapmadığı anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1421).

Kocaili sancakbeyleriyle ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 8 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtlardan 1 tanesinde “mir-liva-i Koca” şeklinde kaydedilmesine rağmen bu sancağın Kocaili olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1061). Kocaili sancakbeylerine verilen inam kayıtlarına göre 28 Rebiülevvel 910 (8 Eylül 1504) tarihinde Hayreddin Bey, Kocaili sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Ancak Hayreddin Bey bu görevde çok kısa kalmış ve yerine 17 Recep 910 (17 Aralık 1504) tarihli inam kaydına göre Şirmerd Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 261, 290). Şirmerd Bey’den sonra Kocaili sancakbeyliğine 18 Şevval 913 (20 Şubat 1508) tarihinde Ser-ulefeciyân İsmail getirilmiştir. İsmail Bey bu görevde yaklaşık 1 yıl kadar kaldıktan sonra yerine 1 Recep 915 (15 Ekim 1509) tarihli inam kaydından Kemal Bey’in getirildiği görülmektedir (Gök, 2014: 1018). Ancak Kemal Bey bu görevde birkaç ay kalabilmiş ve yerine 28 Şevval 915 (9 Şubat 1510) tarihinde Mehmed Çelebi bin Sufi Sultan tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1055). Ancak bu kişinin de görevi sadece 1 ay sürmüş ve yerine şehzade Sultan Ahmed’in oğlu Süleyman Çelebi 21 Zilkade 915 (2 Mart 1510) tarihinde Kocaili sancakbeyi olarak tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1061). Ancak, Sultan Ahmed’in oğlu Süleyman Çelebi’de burada uzun süre kalamamış ve yerine 20 Muharrem 917 (19 Nisan 1511) tarihinde Dergâh-ı Ali ser-ulefecilerinden Ali Çelebi, Kocaili sancakbeyliğine getirilmiştir (Gök, 2014: 1257).

Köstendil sancakbeyleriyle ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 6 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtlara göre, 24 Safer 910 (6 Ağustos 1504) tarihinde Mahmud Bey, Köstendil sancakbeyidir (Gök, 2014: 252). 28 Rebiülevvel 910 (8 Eylül 1504) tarihinde ise Mahmud Bey’in yerine Bali Bey bin Yahya Paşa tayin edilmiştir (Gök, 2014: 261). Bali Bey’in bu görevde tam olarak ne zamana kadar kaldığı inam kayıtlarından anlaşılmamakla birlikte onun bu görevi 1506-1507 tarihlerine kadar kaldığı 1 Şaban 913 (6 Aralık 1507) tarihinde Köstendil sancakbeyi Davud Bey’e verilen inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 692). Davud Bey bu tarihte Köstendil sancakbeyi olarak inam aldığına göre bu göreve daha önceden atanmış olmalıdır. Zira atama kayıtları İnamat Defteri’nde “tevcih” şeklinde kaydedilmektedir. Davud Bey’den sonra 29 Şevval 915 (9 Şubat 1510) tarihli “tevcih-i Mesih, mir-alem ki mir-liva-i Köstendil şud” şeklindeki inam kaydından Miralem Mesih Bey’in 1510 tarihinde Köstendil sancakbeyi olarak tayin edildiği görülmektedir (Gök, 2014: 1055). Mesih Bey’in, Köstendil sancakbeyi olarak atanmasına rağmen bu görevde uzun süre kalamadığı ve yerine Sinan Bey’in tayin edildiği 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511) tarihli inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1302).

Kütahya sancakbeyleriyle ilgili sadece 1509-1511 tarihleri arasında 3 tane kayıt vardır. Kayıtların üçünde de Kütahya piyade sancağı şeklinde kaydedilmiştir. İnam kayıtlarına göre 7 Zilkade 914 (27 Şubat 1509)’de piyadegan-ı Kütahya Sancakbeyi Şeyh Hasan Bey’dir. Hasan Bey 25 Cemaziyevvel 916 (30 Ağustos 1510) tarihine kadar görevde kalmıştır. Ancak 30 Ağustos 1510 tarihinde azledildiği ve yerine yeniçeri kethüdası olan Hüseyin-i Bosna’nın tayin edildiği anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 924, 1143). Hüseyin-i Bosna ise bu görevde yaklaşık 1 yıl kalmış ve yerine 11 Cemaziyevvel 917 (6 Ağustos 1511) tarihinde “veled-i Aras” şeklinde kaydedilen Aras oğlu Kütahya sancakbeyi olarak tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1310).

Manavgat sancakbeyleriyle ilgili Aralık 1508 ve Kasım 1511 tarihli 2 tane inam kaydı vardır. Bunlara göre; 1508 tarihinde Manavgat sancakbeyliğinde Hızır, 1511’de ise zaimlikten tayin edilen Yusuf adlı kişiler vardır (Gök, 2014: 874, 1356).

Manisa sancakbeyleriyle ilgili 912 (1507) ve 914 (1509) tarihli sadece 2 adet inam kaydı

bulunmaktadır. Bunların ikisinde de İshak Bey’in ismi geçmektedir (Gök, 2014: 576, 757).

Menteşe sancakbeyleriyle ilgili 1505-1511 tarihleri arasında 7 tane inam kaydı vardır. Bu kayıtların birinde Mentеше sancağının “piyadegan” sancağı olduğu belirtilmektedir (Gök, 2014: 1219). İnam kayıtlarına göre, 12 Ramazan 910 (16 Şubat 1505) tarihinde Mentеше sancakbeyi İshak Bey’dir (Gök, 2014: 319). İshak Bey’den sonra inam alan diğer Mentеше sancakbeyi ise Sinan Bey’dir. Sinan Bey’in bu göreve getirilmeden önce Sultan Ahmed’in eski lalası olduğu 26 Şaban 914 (20 Aralık 1508) tarihli tevcih inamından anlaşılmaktadır. Sinan Bey’in Mentеше sancakbeyi iken 12 Şaban 917 (4 Kasım 1511) tarihinde bir kez daha inam alması 1508-1511 tarihlerinde Mentеше sancakbeyliğinde bulunduğunu göstermektedir (Gök, 2014: 1356). Bunun yanında 5 Zilkade 916 (3 Şubat 1511) tarihli “İskender Beg an ebna-i sipahiyan ki mir-liva-i piyadegan-ı liva-i Mentеше” şeklindeki inam kaydında Mentеше piyadegan sancakbeyi olarak İskender Paşa’nın ismi kayıtlıdır. İskender Paşa, Mentеше piyadegan sancakbeyliğine ebna-i sipahiyan da denilen kapıkulu sipahiliğinden tayin olunmuştur (Gök, 2014: 1219). Ebna-i sipahiyan, altı bölüğe ayrılmış olan kapıkulu süvarilerinin en itibarlısıdır (Afyoncu, 2009: 256).

Midilli sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasında 9 tane kayıt vardır. Bu kayıtlara göre 16 Cemaziyelahir 909 (5 Aralık 1503) tarihinde Mustafa Bey Midilli sancakbeyidir. Mustafa Bey’le ilgili diğer inam kaydı ise 23 Şevval 910 (29 Mart 1505) tarihli (Gök, 2014: 149, 388). Mustafa Bey’in bu görevi ne zamana kadar yürüttüğü bilinmemekle birlikte 3 Muharrem 912 (26 Mayıs 1506) tarihli “Firuz, mir-i köhne-i Liva-i Midillü tekaüd kerd” şeklindeki kayıttan Firuz Bey’in Midilli sancakbeyliği görevinde bulunduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 498). Firuz Bey’in Midilli sancakbeyliği görevini ne zaman yürüttüğü bu kayıttan anlaşılamasa da Mustafa Bey’den hemen sonra göreve getirildiği ve yaklaşık 1 yıl kadar görev yaptıktan sonra emekliye ayrıldığı tahmin edilmektedir. 1506 tarihinde Firuz Bey’in isminden 17 Rebiülahir 912 (6 Eylül 1506) tarihli “Tevcih-i Mustafa Beg [bin] İskender Paşa mir-liva-i Midilli şud” şeklindeki kayıttan Mustafa Bey’in Midilliye tayin edildiği anlaşılmaktadır. Midilli’ye tayin edilen Mustafa Bey’in aynı zamanda Şehzade Ahmed’in damadı olduğu 15 Muharrem 914 (5 Mayıs 1509), 14 Safer 914 (14 Haziran 1508) ve 3 Cemaziyelahir 915 (18 Eylül 1509) tarihlerinde Şehzade Ahmed kızı Mustafa Bey’in zevcesine verilen inam kayıtlarından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 774, 780, 990). Bu inam kayıtlarında Mustafa Bey bin İskender Bey Midilli mir-livası olarak kaydedilmiştir. Mustafa bin İskender’in bu görevde ne kadar kaldığı belli olmamakla birlikte 14 Muharrem 916 (28 Nisan 1510) tarihli “Tevcih-i Mustafa Beg ki mir-liva-i Midilli şud” şeklindeki kayıta başka bir Mustafa’nın Midilli sancakbeyi olarak atandığı anlaşılmaktadır. Bu kişinin en son Midilli sancakbeyi olarak ismi Cemaziyelahir 917 (Ağustos/Eylül 1511) tarihli inam kaydında geçmektedir (Gök, 2014: 1101, 1315). Bu tarihten sonra Midilli sancakbeylerine herhangi bir inam verilmemiştir.

Mora ile ilgili 1505-1511 tarihleri arasında 7 tane inam kaydı vardır. Bu kayıtlara göre 21 Zilhicce 910 (25 Mayıs 1505)-17 Recep 917 (10 Ekim 1511) tarihleri arasında Ali Bey ve Mustafa Bey, Mora sancakbeyliği yapmıştır. Ali Bey’in Mora sancakbeyi olarak adı 25 Mayıs 1505 tarihli inam kaydında adı geçmektedir (Gök, 2014: 370). Ali Bey’in Mora sancakbeyliği görevine ne zaman getirildiği inam kayıtlarından anlaşılamamaktadır. Ancak 1501 tarihli Ahkâm Defteri’nde Mora sancakbeyi olarak Ali Bey’in ismi verilmektedir (Şahin ve Emecen, 1994: 39, 51). Ali Bey’in Mora sancakbeyi olarak adı en son 15 Rebiülahir 912 (5 Eylül 1506) tarihli inam kaydında geçmektedir. Ayrıca 1506 tarihli “Ser-bevvabin-i Ali Paşa ki mir-liva-i Mora” şeklindeki kayıta onun bu göreve gelmeden önce kapıcıbaşı olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 370, 517). Ali Bey’den sonra ise Mora sancakbeyliğinde Mustafa Paşa’nın ismi geçmektedir. Mustafa Paşa ile ilgili ilk inam kaydı 29 Muharrem 914 (30 Mayıs 1508), son inam kaydı ise 17 Recep 917 (10 Ekim 1511) tarihli (Gök, 2014: 779, 1344).

Niğbolu sancakbeyleri ile ilgili 1503-1511 tarihleri arasında inam kayıtlarında Niğbolu sancakbeyi olarak ilk olarak 2 Cemaziyelahir 909 (22 Kasım 1503) tarihinde II. Bayezid’in damatlarından Nasuh Bey’in ismi geçmektedir. Nasuh Bey bu görevi 18 Muharrem 910 (1 Temmuz 1504) tarihine kadar devam ettirmiştir. Nasuh Bey bu tarihte Niğbolu sancakbeyi iken İstanbul’a gelmiş ve kendisine inam verilmiştir (Gök, 2014: 148, 244). Nasuh Bey’den sonra bu göreve Davud Bey getirilmiş olmalıdır. Niğbolu Sancakbeyi Davud Bey’e 24 Ramazan 910 (28 Şubat 910) tarihinde inam verilmiştir. Ancak Davud Bey’in bu görevde fazla kalamadığı 23 Şevval 910 (29 Mart 1505) tarihinde Niğbolu Sancakbeyi Mustafa Bey’e verilen inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 324, 338). Mustafa Paşa ise bu göreve mart ayında atanmış olmalıdır. Mustafa Bey, 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511) tarihine kadar Niğbolu sancakbeyliği görevinde uzun bir müddet kalmıştır (Gök, 2014: 957). 15 Cemaziyelahir 917 (9 Eylül 1511) tarihli başka bir kayıta Mustafa Bey “mir-i köhne-i liva-i Niğbolu” şeklinde verilmesinden onun Temmuz-Eylül 1511 tarihleri arasında bu görevden alındığını gösterir (Gök, 2014: 1335). Mustafa Bey’den sonra Bali Bey’in Niğbolu sancakbeyliğine tayin edildiği 17 Recep 917 (10 Ekim 1511) tarihli inam kaydından anlaşılmaktadır. Ancak bu görevde fazla kalamamıştır (Gök, 2014: 1343, 1355).

Niğde sancakbeyiyle ilgili sadece 1 tane inam kaydı vardır. 29 Rebiülahir 916 (5 Ağustos 1510) tarihinde Kemal Bey’in Niğde sancakbeyi olduğu belirtilmiştir (Gök, 2014: 1138).

Ohri sancakbeyleriyle ilgili 1505-1511 tarihleri arasında 11 adet inam kaydı vardır. İlk inam kaydında 10 Rebiülahir 911 (10 Eylül 1505)- 27 Ramazan 913 (30 Ocak 1508) tarihleri arasında Ohri sancakbeyi olarak yeniçeri ağalığı görevinden tayin edilen Hasan Bey görev yapmaktadır. Hasan Bey, 30 Ocak 1508 tarihinde “mir-i köhne-i liva-i Ohri” şeklinde Ohri eski sancakbeyi olarak kaydedilmiştir. Kayıttan anlaşılacağı üzere Ocak 1508 tarihine kadar bu görevi Hasan Bey sürdürmüştür (Gök, 2014: 397, 720). Aynı tarihli başka bir inam kaydında Ohri sancakbeyi olarak Mustafa Bey’in ismi geçmektedir (Gök, 2014: 721). Mustafa Bey’den sonra Ohri sancakbeyi olarak 3 Zilhicce 913 (4 Nisan 1508) tarihli “veled-i Mustafa Beg, mir-liva-i Ohri, haded dad” şeklindeki inam kaydına göre Mustafa Bey’in oğlu Ohri sancağına getirilmiş ancak ismi yazılmamıştır. Ancak bu kişinin ismi 10 Rebiülahir 914 (8 Ağustos 1508) tarihli başka bir kayıta “Mehmed Çelebi bin Mustafa Beg” şeklinde verilmiştir. Mustafa Bey’in ismi en son 24 Ramazan 914 (16 Ocak 1509) tarihli inam kaydında Ohri sancakbeyi olarak geçmektedir (Gök, 2014: 721, 759, 809, 891). Mustafa Bey’in en son 1509 tarihinde ismi zikredilmesine rağmen bu görevde ne zamana kadar kaldığı bilinmemektedir. Ancak 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511) tarihinde Mehmed Bey bin İsa Bey, Ohri sancakbeyi olarak kaydedilmiştir (Gök, 2014: 1302). Mehmed Bey muhtemelen bu göreve 1509-1510 tarihlerinde tayin edilmiş olmalıdır. Mehmed Bey’in bu görevi ne zamana kadar sürdürdüğü bilinmemektedir. Ancak 17 Recep 917 (10 Ekim 1511) tarihli kayıttan Mehmed Bey’in hâlâ görevde olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1344).

Prizrin ile ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 4 adet inam kaydı vardır. Bunların bir tanesi 1504, 3 tanesi ise 1511 tarihlidir. Buna göre, 28 Rebiülevvel 910 (8 Eylül 1504)’da Hasan Bey, 19 Rebiülahir 917 (16 Temmuz 1511)’de Ali Beg bin Malkoç, 5 Cemaziyelevvel 917 (31 Temmuz 1511)-Recep 917 (Eylül/Ekim 1511) tarihleri arasında Süleyman adlı kişiler Prizrin sancakbeyliğini yaparken inam almışlardır (Gök, 2014: 261, 302, 1321, 1511). Prizrin sancağına tayin edilen Süleyman Bey Prizrin sancakbeyliğine tayin edilmeden önce Ağustos 1511 tarihli inam kaydına göre “ser-ebna-i sipahiyan” olarak görev yapmıştır (Gök, 2014: 1321).

Osmanlı sancakbeyleriyle ilgili önemli kayıtlardan biri de Rumeli eyaletinde görev yapan sancak beyleridir. Rumeli eyaleti beylerbeyleriyle ilgili 1504-1523 tarihleri arasında 22 adet Rumeli Beylerbeyi kaydı, 1505-1511 tarihleri arasında ise Rumeli müselleme ve voynugan sancakbeyliği ile ilgili 7 adet inam kaydı vardır. Rumeli eyalet beyleriyle ilgili bilgi eyalet yöneticileri kısmında verileceği için burada sadece 6 adet Rumeli Müselleme ve 1 adet de Rumeli voynugan

sancakbeyleriyle ilgili kayıtlar incelenecektir. Rumeli Müsellem sancağı beyi olarak 6 Ramazan 910 (10 Şubat 1505)’de Mustafa Çelebi bin İskender Paşa, 19 Rebiülevvel 912 (9 Ağustos 1506)’da İskender Bey, 3 Şaban 914 (27 Kasım 1508)-4 Rebiülahir 915 (22 Temmuz 1509) tarihleri arasında Şahrüh Bey ve 5 Cemaziyelahir 917 (30 Ağustos 1509)-Recep 917 (Eylül/Ekim 1511)’de de Ali Çelebi “mir-liva-i müselleman-ı Rumili” şeklinde kaydedilmiştir (Gök, 2014: 317, 707, 863, 884, 966, 1321, 1345). Rumeli Müsellem sancağın yanında inam kayıtlarında “voynugan-ı Rumili” tabiri geçmektedir. Buna göre Cemaziyelevvel 917 (Temmuz/Ağustos 1511) tarihinde İlyas Bey, voynugan-ı Rumeli sancakbeyidir (Gök, 2014: 1318).

Saruhan sancakbeyleriyle ilgili olarak 1504-1510 tarihleri arasında 5 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların bir tanesinde Saruhan piyade sancağı olarak kaydedilmiştir. 4 Şaban 909 (22 Ocak 1504)’da Mehmed Bey-i Yaralu?, 21 Rebiülevvel 910 (1 Eylül 1504)’da Şirmerd Bey ve 29 Zilkade 915 (9 Şubat 1510)-26 Ramazan 916 (27 Aralık 1510) tarihleri arasında Hasan Bey Saruhan sancak beyi iken inam almışlardır (Gök, 2014: 172, 261, 1057, 1197). Saruhan sancakbeylerinin yanında inam verilen diğer bir üst düzey görevli ise Saruhan miralay Ahmed Bey bin Kara’dır. Ahmed Bey’e 7 Safer 913 (18 Haziran 1507) ve 3 Cemaziyelahir 916 (7 Eylül 1510) tarihlerinde 2 defa inam verilmiştir (Gök, 2014: 616, 1148).

Selanik sancakbeyleriyle ilgili İnamat Defteri’nde 17 Şevval 916 (17 Ocak 1511) ve 23 Şevval 917 (13 Ocak 1512) tarihlerinde 2 adet inam kaydı mevcuttur. Bu kayıtların ikisinde de Yakup ismi geçmektedir. Kayıtların ilkinde sadece Yakub şeklinde yazılan Selanik sancakbeyinin ismi 1508 tarihinde “Yakub Paşa” şeklinde yazılmıştır (Gök, 2014: 1206, 1396).

Semendire sancakbeyleriyle ilgili 9 adet inam kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtların ilki 28 Rebiülevvel 909 (20 Eylül 1503) tarihli, sonuncusu ise 23 Şevval 912 (13 Ocak 1512) tarihli. Bu kayıtlara göre Eylül 1503 tarihinde Semendire Sancakbeyi Mustafa Bey’dir. Mustafa Bey’in, bu görevi 1506 tarihine kadar sürdürdüğü 6 Muharrem 912 (29 Mayıs 1506) tarihli inam adamına verilen nökeriye inamından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 131, 590). Mustafa Bey’den sonra Semendire sancakbeyliğine Sinan Paşa getirilmiştir. Sinan Paşa’nın da bu görevde 1506-1511 yıllarında bulunduğu inam kayıtlarından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 565, 1244). 1511 yılına kadar Semendire sancakbeyliği görevinde bulunan Sinan Bey, 11 Rebiülevvel 917 (8 Haziran 1511) tarihinde Semendire sancakbeyliği görevinden Anadolu valiliği görevine getirilmiştir (Gök, 2014: 1282). Sinan Bey’in Anadolu valisi olarak tayin edilmesi üzerine yerine 1511 tarihinde Ahmed Bey getirilmiştir (Gök, 2014: 1310). Ahmed Bey’in bu görevde ne zamana kadar kaldığı bilinmemekle birlikte 23 Şevval 917 (13 Ocak 1512) tarihinde Semendire sancakbeyliği görevinde olduğu inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1397).

Silistre sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasında 14 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların bazıları Silistre beyine verilen inam kaydı iken bazıları ise nökeriye olarak Silistre sancakbeyinin adamlarına verilen inam kayıtlarıdır. İnamat Defteri’nde en erken Silistre Beyi olarak Davud Bey’in adı geçmektedir. Buna göre, Silistre Sancakbeyi Davud Bey, 22 Safer 909 (16 Ağustos 1503) tarihinde İstanbul’a gelmiştir. 28 Ağustos 1503 tarihli başka bir kayıta İstanbul’a gelen Silistre Beyi Davud Bey’in II. Bayezid’in damadı olduğu “İnam be-duhter-i Hazret hullide mülkühu, zevce-i Davud Beg, mir-liva-i Silistre, be İstanbul amed” şeklindeki kayıttan anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 125). Davud Bey’den sonra ise Silistre sancakbeyliğine Nasuh Bey getirilmiştir. Nasuh Bey’in bu göreve ne zaman getirildiği bilinmemektedir. Ancak oğlunun ölümünden dolayı taziye amaçlı verilen inam kaydından onun 7 Ramazan 911 (1 Şubat 1506) tarihinde Silistre sancakbeyi olduğu anlaşılmaktadır. 1506 tarihinde Silistre sancakbeyi olduğu anlaşılan Nasuh Bey’le ilgili en son inam kaydı 16 Şaban 914 (10 Aralık 1508) tarihli (Gök, 2014: 873). Nasuh Bey’den sonra Silistre sancakbeyliğine Bali Bey getirilmiştir. İnam kaydına göre Safer 915 (Haziran 1509) tarihinde Bali Bey Silistre beyidir. Bali Bey bu göreve 1508’in sonu ile 1509 yılının başında bu göreve getirilmiş

olmalıdır. 917 (1511) tarihli “Bali Beg bin Yahya Paşa, mir-liva-i Silistre” şeklindeki kayda göre ise Bali Bey, Yahya Paşa’nın oğludur (Gök, 2014: 1301). Bali Bey’den sonra ise 25 Ramazan 914 (6 Ocak 1510) tarihinde Kasım Bey Silistre sancakbeyliğine tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1381).

Rum vilayetinin önemli sancaklarından biri olan Sivas sancakbeyleriyle ilgili 1507-1511 tarihleri arasında 4 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtlara göre Kemal Bey, Ocak 1507-Eylül 1508 tarihlerinde Sivas sancakbeyliği görevini yapmıştır. 28 Cemaziyevvel 914 (24 Eylül 1508) tarihinden sonra Kemal Bey’in Şehzade Korkud’un lalalığı görevinde bulunduğu “Tevcih-i Kemal Beg, mir-i köhne-i liva-i Sivas ki lala-yı Korkud Beg” şeklindeki inam kaydından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 561, 826). Kemal Bey’den sonra ise 23 Cemaziyelevvel 915 (8 Eylül 1509)’de Mustafa Bey ve 23 Rebiülahir 917 (20 Temmuz 1511)’de Hacı Bey Sivas Sancakbeyi olarak görev yapmışlardır (Gök, 2014: 983, 1305).

Sultanönü/Sultanöyüğü sancağıyla ilgili 1503-1511 tarihlerinde 6 adet kayıt vardır. Bu kayıtlardan 5 tanesi Sultanönü sancakbeyine, 1 tanesi ise Sultanönü miralayına verilen inam kaydıdır. Ayrıca bu kayıtların 1 tanesinde “Sultanöyüğü” şeklinde yazılırken 1 tane kayıta da Sultanönü’nün piyade sancağı olduğu belirtilmiştir. İnam kayıtlarında en erken Sultanönü sancakbeyi olarak Şahruh Bey’in ismi zikredilmektedir. Buna göre 15 Muharrem 909 (10 Temmuz 1503) tarihinde Şahruh, Sultanönü sancakbeyidir (Gök, 2014: 112). Şahruh’tan sonra Sultanönü sancakbeyliğine 2 Şaban 911 (29 Aralık 1505) tarihinde Erdoğan/Aydoğan Bey bin Turgud Bey tayin edilmiştir (Gök, 2014: 430). Erdoğan Bey, 28 Cemaziyelahir 912 (15 Mayıs 1506) tarihinde hala görevdedir (Gök, 2014: 531). Ancak Erdoğan Bey’in ne zamana kadar görevde kaldığı inam kayıtlarından anlaşılmamaktadır. Erdoğan Bey’den sonra Sultanönü sancakbeyi olarak Mahmud Bey bin Mehmed Bey’in ismi geçmektedir. Mahmud Bey’e Sultanönü sancakbeyliği 15 Cemaziyelevvel 917 (10 Ağustos 1511) tarihinde tevcih edilmiştir. Sultanönü sancakbeyliğinin yanında bir de Sultanönü piyade sancakbeyliği vardır. İnam kayıtlarında Sultanönü piyade sancak beyliği görevinde Mustafa Bey’in ismi geçmektedir. Mustafa Bey bu göreve 1 Zilhicce 916 (1 Mart 1511) tarihinde ser-piyade görevinden atanmıştır (Gök, 2014: 1240). Sultanönü sancakbeylerinin yanında Sultanönü alaybeyiyle ilgili de 1 tane inam kaydı bulunmaktadır. Bu kayda göre Eylül 1507 tarihinde Sultanönü Mir-alayı Hacı Bey’dir (Gök, 2014: 657).

Taşili sancağıyla ilgili inam kayıtlarına göre 6 Rebiülahir 913 (15 Ağustos 1507)-Cemaziyelevvel 917 (Temmuz/Ağustos 1511) tarihleri arasında Taşili Sancakbeyi Umur Bey’dir (Gök, 2014: 437, 1314). Umur Bey’in yanında Taşili Varsak beylerine de inam verilmiştir. Taşili Varsak beyleri arasında Umeddin bin Umeddin, Hasan bin Yağlı, İlbaki bin Yağlı, Mehmed bin Hanlı, Hâce Hamza, İhsan bin Güçlü, Mustafa bin Deve, Osman bin Köçe gibi kişilere de inam verilmiştir (Gök, 2014: 437, 438).

Teke sancakbeyi ile ilgili 1511 tarihinde 2 tane inam kaydı vardır. Bu kayda göre 2 Şaban 917 (25 Ekim 1511) ve 12 Şaban 917 (4 Kasım 1511) tarihlerinde Teke sancakbeyi İskender Bey 2 defa inam almıştır. İskender Bey’in Teke’ye tayin edilmeden önce Aydın sancakbeyi olarak görev yapmıştır (Gök, 2014: 1354, 1355).

Tırhala sancakbeyiyle ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 7 adet inam kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlara göre 24 Recep 910 (31 Aralık 1504) tarihinde Kapı Ağası Hüseyin Ağa, Tırhala sancağına tayin edilmiş ve kendisine inam verilmiştir. Hüseyin Ağa, Tırhala sancakbeyliği görevinde iken en son 14 Şaban 913 (19 Aralık 1507) tarihinde inam almıştır. 1507 tarihinden sonra Hüseyin Ağa’nın 29 Şevval 915 (9 Şubat 1510) tarihli “Nökeriye-i Hüseyin Bey, mir-liva-i köhne-i liva-i Tırhala” şeklinde inam kaydında Tırhala eski sancakbeyi olduğu belirtilmiştir (Gök, 2014: 294, 1056). Hüseyin Bey’den sonra Tırhala sancakbeyliği görevinde 1511 tarihinde Mustafa Bey bin Davud Paşa bulunmuştur (Gök, 2014: 1302).

Trabzon sancakbeyiyle ilgili İnamat Defteri’nde sadece 2 tane kayıt vardır. Bu kayda göre

12 Cemaziyelahir-7 Şevval 917 (6 Eylül ve 28 Aralık 1511) tarihinde Trabzon sancakbeyi Süleyman 2 defa inam almıştır (Gök, 2014: 1329, 1382). Trabzon sancağı, I. Selim’in şehzadelik sancağı olmasına rağmen, I. Selim’e gönderilen inam ve ihsanlarda Trabzon sancakbeyi olduğu vurgulanmamıştır (Gök, 2014: 294, 521).

Vidin sancakbeyleriyle ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 11 tane inam kaydı bulunmaktadır. 1504-1511 tarihleri arasında Vidin sancakbeyleri arasında Hasan Bey ve Mehmed Bey’in isimleri geçmektedir. 17 Safer 910 (30 Temmuz 1504) tarihinde Hasan Bey, Vidin sancakbeyliğinde bulunmaktadır (Gök, 2014: 250). 1 Şaban 913 (6 Aralık 1507) tarihli inam kaydında Hasan Bey’in babasının Ali Bey olduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 692). Ali Bey oğlu Hasan Bey’in, 3 Zilkade 915 (12 Şubat 1510) tarihinde hâlâ Vidin sancakbeyi olduğu inam kayıtlarından anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1056). Hasan Bey’den sonra Vidin sancakbeyliğinde 29 Rebiülahir 915 (5 Ağustos 1510) tarihinde Mehmed Bey bulunmaktadır (Gök, 2014: 1138).

Vize sancakbeyi ile ilgili 1504-1511 tarihleri arasında 7 adet inam kaydı vardır. Bu inam kayıtlarına göre, 13 Cemaziyelevvel 910 (22 Ekim 1504)-17 Recep 917 (10 Ekim 1511) tarihleri arasında Vize sancakbeyliğinde Ahmed Paşa bulunmaktadır. Ahmed Paşa, Sinan Paşa’nın oğlu olup aynı zamanda Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa’nın da damadıdır (Gök, 2014: 275, 304, 439, 522, 577, 1303, 1304).

Vulçitrın sancakbeyleriyle ilgili 1503-1511 tarihleri arasında 5 tane inam kaydına rastlanılmıştır. Bu kayıtlara göre Mesih Paşa’nın oğlu Bali Bey 10 Rebiülahir 909 (2 Ekim 1503) tarihinde Vulçitrın sancakbeyliğinde bulunmaktadır (Gök, 2014: 135). Bali Bey’den sonra 11 Safer 911 (14 Temmuz 1505) tarihli inam kaydında Vulçitrın sancakbeyi olarak İskender Bey’in ismi geçmektedir (Gök, 2014: 383). İskender Bey’in bu görevde ne zamana kaldığı inam kayıtlarından anlaşılamamaktadır. İskender Bey’den sonra kayıtlarda ismi geçen kişi ise II. Bayezid’in damatlarından Mehmed Bey bin Karlı’dır. Mehmed Bey’in ismi kayıtlarda babasının ismiyle verilirken 1 kayıтта sadece “Mehmed Beg, mir-liva-i Vulçitrın” şeklinde verilmiştir. Mehmed Bey, inam kayıtlarında 29 Rebiülevvel 916 (6 Temmuz 1510)-16 Ramazan 917 (7 Aralık 1511) tarihleri arasında Vulçitrın sancakbeyi olarak kaydedilmiştir (Gök, 2014: 1128, 1375).

Yanya sancakbeyleriyle ilgili inam kayıtlarına göre 1505-1511 tarihleri arasında 3 tane sancakbeyi görev yapmıştır. Bu kayıtlara göre, 16 Cemaziyelahir 909 (6 Aralık 1503) tarihinde II. Bayezid’in damadı Davud Paşa’nın oğlu Mustafa Bey, Yanya sancakbeyidir. Mustafa Paşa’nın ne zamana kadar Yanya sancakbeyliğinde kaldığı bilinmemektedir. Ancak 27 Şaban 913 (1 Ocak 1508) tarihinde Yanya sancakbeyliğinde bulunduğu anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 155, 370, 706). Mustafa Paşa’dan sonra Yanya sancakbeyliğine Hasan Paşa tayin edilmiştir. Ancak Hasan Paşa’nın bu göreve ne zaman getirildiği bilinmemektedir. Ancak Hasan Paşa’nın adamına verilen inamda 12 Rebiülevvel 917 (9 Haziran 1511) tarihinde Yanya sancakbeyliği görevini yaptığı görülmektedir (Gök, 2014: 1284). Hasan Bey’den sonra 5 Cemaziyelahir 917 (30 Ağustos 1511) tarihinde Miralem Mustafa Bey Yanya sancakbeyliğine tayin edilmiştir. Mustafa Bey’in bu görevi 1511 yılında yapmaya devam ettiği başka bir inam kaydında anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1321, 1344). 1511 tarihinden sonra Yanya sancakbeylerine inam verilmediğinden isimleri zikredilmemiştir.

Yenişehir sancakbeyiyle ilgili olarak 1507-1508 tarihlerinde 3 adet inam kaydı tespit edilmiştir. Bu kayıtların hepsinde Yenişehir sancağı, piyade sancağı olarak verilmektedir.² İnam verilen ilk Yenişehir sancakbeyi Ali Çelebi’dir. Ali Çelebi bu göreve yeniçeri kethüdalığından 8 Şevval 912 (21 Şubat 1507) tarihinde tayin edilmiştir (Gök, 2014: 576). Ali Çelebi’den sonra ise Yenişehir piyade sancakbeyliğine 26 Rebiülevvel 914 (25 Temmuz 1508) tarihinde Ser-piyade Bali

² İnamat Defteri’ndeki kayıtlardan daha eski olan 1501 tarihli Ahkâm Defteri’nde de Yenişehir sancağı 1501 tarihinde yaya yani piyade sancağı olarak verilmiştir. Bu tarihte Yenişehir yaya sancakbeyi Rüstem Paşa’dır. Bkz. Şahin ve Emecen, 1994: 8, 9.

Bey tayin edilmiştir. Bali Bey, Yenişehir sancakbeyliğine tayin edildikten sonra İstanbul Kalesi’nin tamirinde bulunmak için payitahta gelmiş ve kendisine 17 Rebiülahir 914 (15 Ağustos 1508) tarihinde inam verilmiştir (Gök, 2014: 805, 811).

2. İnamat Defteri’nde Yer Alan Eyaletler ve Eyalet Valileri

16. yüzyıla kadar olan süreçte ilk kurulan beylerbeylik I. Murad zamanında Rumeli olmuştur. Rumeli’den sonra Anadolu eyaleti oluşturularak vilayet sayısı 2’ye çıkarılmıştır. 15. yüzyılın sonlarına doğru Rum ve Karaman vilayeti 16. yüzyılın ilk çeyreğinde ise Dulkadirli eyaleti kurulmuştur. 16. yüzyılın ilk çeyreği hakkında önemli bilgiler ihtiva eden II. Bayezid’in İnamat Defteri olarak bilinen kaynakta 1503-1511 tarihleri arasında isimleri zikredilen eyalet beylerinin kimlikleri, görev yeri ve görev zamanı hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Defterde Rumeli ve Anadolu valileriyle ilgili Anadolu ve Rumeli valileriyle ilgili inam kayıtları yer alırken Karaman ve Rum vilayetlerinin beyleriyle ilgili herhangi bir inam kaydı bulunmamaktadır. İnamat Defteri’nde 26 Recep 909 (14 Ocak 1504)-19 Rebiülahir 929 (7 Mart 1523) tarihleri arasında Anadolu ve Rumeli beylerbeylerinin isimlerinin geçtiği 84 adet inam kaydı vardır. Bu kayıtların 41 tanesinde “mir-i miran-ı Anadolu”, 43 tanesinde ise “mir-i miran-ı Rumili” kaydı vardır. Bu kayıtlardan 5 tanesi ise “mir-i miran-ı Anadolu ki mir- miran-ı Rumili şud” şeklinde Anadolu beylerbeyliğinden Rumeli beylerbeyliğine tayin edildiğiyle ilgilidir. 84 adet inam kayıtlarının bazıları doğrudan Anadolu ve Rumeli beylerbeyleriyle ilgiliyken bazıları ise onların eşleri, kızları ve kendi adamlarına verilen inamlarda sadece Rumeli ve Anadolu beylerbeyi oldukları vurgulanmıştır.

2.1. İnam Alan Anadolu ve Rumeli Beylerbeyleri

16. yüzyılın ilk çeyreğinde Anadolu, Rumeli, Rum ve Karaman eyaletleri olmasına rağmen İnamat Defteri’nde sadece Rumeli ve Anadolu beylerbeylerinin isimleri geçmektedir. Anadolu ve Rumeli beylerbeylerinin kendilerine, adamlarına ve eşlerine adet, inam ve tevcih adı altında farklı sebeplerden dolayı çeşitli kumaşlar ve paralar inam olarak verilmiştir. Verilen bu inam kayıtlarından Rumeli ve Anadolu’ya tayin edilen kişilerin isimleri, eski ve yeni görevleri, görev zamanları ve dönemin padişahı II. Bayezid’e yakınlıkları hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz.

İnamat Defteri’ndeki kayıtlara göre 16 Ramazan 909 (3 Mart 1504) tarihinde Yahya Paşa’nın ismi geçmektedir. 3 Mart 1504 tarihli inam kaydında Yahya Paşa’nın Anadolu beylerbeyliğinden Rumeli beylerbeyliğine tayin edildiği görülmektedir (Gök, 2014: 193). Ancak Yahya Paşa, reayaya zulüm ettiği töhmetiyle Anadolu Beylerbeyliği görevinden kısa süre içinde azledilmiş sonra suçsuz olduğu görülerek Rumeli Beylerbeyliği görevine tayin edilmiştir (İbn Kemal, 1997: 281). Yahya Paşa’nın Rumeli’ne tayininden sonra onun yerine ise 1504 tarihinde Şehzade Mehmed’in çabasıyla Hasan Paşa getirilmiştir (Fisher, 2014: 128). Anadolu beylerbeyi Hasan Paşa ile ilgili ilk inam kaydı 29 Zilkade 909 (14 Mayıs 1504) tarihlidir (Gök, 2014: 227). Hasan Paşa, 1 yıldan biraz fazla bu görevde kaldıktan sonra 17 Rebiülevvel 911 (18 Ağustos 1505)’de Rumeli beylerbeyliğine tayin edilmiş ondan boşalan göreve ise Karagöz Paşa getirilmiştir (Gök, 2014: 392, 435; İbn Kemal, 1997: 245). Karagöz Paşa’nın bu göreve ne zaman getirildiği bilinmemekle birlikte adamına nökeriye adı altında 22 Şaban 911 (18 Ocak 1506)’da inam verilmiştir. Karagöz Paşa, Anadolu beylerbeyi olarak uzun süre görev yapmıştır. Karagöz Paşa’yla ilgili en son inam kaydı 14 Muharrem 917 (Nisan 1511) tarihlidir (Gök, 2014: 1254). Görüleceği üzere Karagöz Paşa, Ocak 1506-Nisan 1511 tarihleri arasında 5 yıldan fazla görevde kalmıştır. Karagöz Paşa, 1511 tarihinde çıkan Şahkulu isyanını bastırmaya çalışırken Şahkulu taraftarları tarafından kazığa vurularak şehit edilmiştir (Anonim, 2000: 140; Hadîdî, 1991: 358; Fisher, 2014: 120). Karagöz Paşa’dan sonra 11 Rebiülevvel 917 (8 Haziran 1511)’de Semendire Sancakbeyi Sinan Bey Anadolu beylerbeyliği görevine getirilmiştir (Gök, 2014: 1282). Ancak Sinan Paşa bu görevde fazla kalmamış ve yaklaşık 2-3 ay sonra 6 Cemaziyelahir 917 (31 Ağustos 1511)’de Rumeli beylerbeyi olarak tayin edilmiş onun yerine ise aynı

gün Yeniçeri Ağası Yunus Ağa³ Anadolu beylerbeyliği görevine atanmıştır (Gök, 2014: 1327). Ancak Yunus da selefi Sinan Paşa gibi bu görevde fazla kalmamış 23 Şevval 917 (13 Ocak 1512) tarihinde Rumeli eyaleti beylerbeyliğine tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1396). Yunus’un yerine ise 20 Zilhicce 917 (9 Mart 1512) tarihli kayıta Ahmed Paşa’nın getirildiği anlaşılmaktadır (Gök, 2014: 1408). Ahmed Paşa ile ilgili son inam kaydı 918 (1512-1513) tarihlidir. İnamat Defteri kayıtları I. Süleyman dönemine gelmesine rağmen bu tarihten sonra Anadolu beylerbeylerinin isimlerinin verildiği bir kayıt bulunmamaktadır.

İnamat Defteri’nde Anadolu beylerbeylerinin yanında ismi geçen diğer beylerbeyiler Rumeli beylerbeyleridir. İnam kayıtlarına göre, en erken Rumeli Beylerbeyliği yapan kişi II. Bayezid’in damadı Sinan Paşa’dır. Sinan Paşa, Rumeli beylerbeyliği görevine 1502 tarihinde Mustafa Paşa’nın yerine tayin edilmiştir.⁴ 1502 tarihinden 1504 tarihine kadar Rumeli beylerbeyliği görevini yapan Sinan Paşa 1504 tarihinde vefat etmiştir. Sinan Paşa’nın vefatından dolayı II. Bayezid’in kızı olan Ayşe Sultan’a 26 Recep 909 (14 Ocak 1504) taziye inamı verilmiştir (Gök, 2014: 169; Reindl, 2014: 249, 250; Uluçay, 2001: 48). Sinan Paşa’nın 1504 tarihinde vefat etmesine rağmen zevcesi olan II. Bayezid’in kızına verilen inamlarda “Duhter-i Hazret, zevce-i Sinan Paşa, mir-i miran-ı Rumili” Sinan Paşa’nı ismi zikredilmeye devam edilmiştir (Gök, 2014: 289). Sinan Paşa’nın vefatından sonra yerine 16 Ramazan 909 (3 Mart 1504) tarihinde Anadolu Beylerbeyi Yahya Paşa⁵ tayin edilmiştir (Gök, 2014: 193). Rumeli beyliğine tayin edilen Yahya Paşa, 6 Zilhicce 909 tarihli kayda II. Bayezid’in damadıdır. Yahya Paşa, Rumeli beylerbeyliği görevini 17 Rebiülevvel 911 (18 Ağustos 1505) tarihinde kadar devam ettirmiş ve 2. vezirlik rütbesi verilerek kendisi kubbe veziri yapıldığından dolayı boşalan Rumeli beylerbeyliğine, Anadolu beylerbeyi Hasan Paşa getirilmiştir (Gök, 2014: 392; Reindl, 2014: 164). Hasan Paşa, Rumeli beylerbeyliği görevini 6 Cemaziyelahir 917 (31 Ağustos 1511) tarihine kadar yaklaşık 6 yıl kadar sürdürmüştür (Gök, 2014: 1327). Hasan Paşa’nın 2. vezirliğe yükselmesiyle Rumeli beylerbeyliğine aynı tarihte Anadolu beylerbeyi Sinan Paşa getirilmiş ancak 23 Şevval 917 (14 Aralık 1511)’de Sinan Paşa’ya 3. vezirlik rütbesi verildiğinden dolayı onun yerine Anadolu beylerbeyi Yunus tayin edilmiştir (Gök, 2014: 1327, 1396). Yunus Paşa’nın bu görevde ne kadar kaldığı inam kayıtlarından anlaşılmamakla birlikte Yunus Paşa’ya verilen en son inam kaydı 20 Zilhicce 917 (9 Mart 1512) tarihlidir (Gök, 2014: 1408). İnamat Defteri’nde Rumeli beylerbeyi şeklinde kaydedilen en son kişi ise 19 Rebiülahir 929 (7 Mart 1523) tarihinde inam verilen Ayas Paşa’dır (Gök, 2014: 1475).

Sonuç

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan itibaren Osmanlı taşra idaresi beylerbeylik, sancakbeyliği, kaza, nahiye ve karye şeklinde büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Osmanlı’nın ilk zamanlarında bu kavramların birbirinin yerine kullanıldığı bilinmektedir. Osmanlı Devleti’nin kurulmasından sonra I. Murat zamanında ilk defa Rumeli Beylerbeyliği teşekkül etmiş ve onu daha sonraları ise sırasıyla Anadolu, Rum ve Karaman vilayetleri takip etmiştir.

³ II. Bayezid’in tahta çıkışından sonra saray içinde bulunan kişiler arasında yer alan Yunus Ağa, yeniçeri ağalığı görevine kapı ağalığından geçmiştir. Bkz. Genç, 2019: 513.

⁴ Reindl, Mustafa Paşa’nın 1498-1502 tarihlerinde Rumeli beylerbeyi olduğunu belirtir. Ayrıca, Mustafa Paşa’nın Sinan Paşa’dan önce Rumeli beylerbeyi olduğu 1501 tarihli Ahkâm Defteri’nden de anlaşılmaktadır. Bkz. Reindl, 2014: 228; Şahin ve Emecen, 1994: 73.

⁵ İnamat Defteri’nde Yahya Paşa ile ilgili “Tevcih-i Hasan Paşa, mir-i miran-ı vilayet-i Anadolu ki mir-i miran-ı Rumili şud becay-ı hazret-i Yahya Paşa ki vezir-i sani şud, fi 23 Rebiülevvel sene 907” şeklinde ki kayıta 23 Rebiülevvel 907 (6 Ekim 1501) tarihinde Rumeli Beylerbeyi Yahya Paşa’nın 2. vezirliğe, onun yerine de Hasan Paşa’nın Rumeli beylerbeyliğine getirildiği anlaşılmaktadır. Ancak Yahya Paşa 909 (1504) tarihinden önce Anadolu beylerbeyliği görevinde bulunmuş ve 16 Ramazan 909 (3 Mart 1504) tarihinde Rumeli beylerbeyliğine tayin edilmiştir. Dolayısıyla defterdeki 23 Rebiülevvel 907 tarihi hatalıdır. Bkz. Gök, 2014: 193, 392.

Devletin topraklarının genişlemesine paralel olarak eyalet ve sancak sayısı gittikçe artmıştır. Osmanlı Devleti ilk başlarda taşradaki yerlere Türk kökenli devlet adamlarını tayin ederken devletin imparatorluk kimliğine bürünmesiyle birlikte devşirme kökenli devlet adamları taşradaki sancak ve beylerbeylik gibi önemli görevlere tayin edilmişlerdir. Taşradaki sancak ve beylerbeyleri buldukları görevleri esnasında Osmanlı padişahları tarafından kendilerine farklı sebeplerden dolayı kendilerine inam verilmiştir. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde II. Bayezid zamanında tutulmaya başlanan ve I. Süleyman’ın ilk dönemlerine kadar gelen İnamat Defteri’nde Osmanlı sancak ve eyaletleri ve buralarda görev yapan kişiler hakkında ilk önemli bilgiler vardır.

İnamat kayıtlarında Osmanlı coğrafyasında bulunan sancak ve beylerbeyliklere nereden atamaların yapıldığı sancak ve beylerbeylerin eski ve yeni görevleriyle ilgili bilgileri kayıtlardan çıkarmak mümkündür. Bu kayıtlara göre sancakbeyi olarak ilk defa atanan kişilerin sancakbeyliğine atanmadan önce zaim, ser-ebna-yı sipahiyan, yeniçeri kethüdası, miralay, miralem ve kapıağası vb. oldukları görülür. İnam kayıtlarında ilk defa sancak beyi atanan kişilerin bu eski görevleri genellikle verilmeye çalışılmıştır. Daha önce sancakbeyliğinde bulunmuş bir kişinin başka bir sancağa tayin edildiğinde ise eski görev yaptığı sancağın ismi bazı kayıtlarda verilmiştir. Osmanlı Devleti’nde 16. yüzyılda sancaklara atanan sancakbeylerinin görev süreleri yerine göre değişmektedir. Kimi zaman 1 ay gibi çok kısa süre görevde kalırken kimi zaman ise 5-6 yıl bir sancakta görev yapmışlardır.

Osmanlı Taşra İdaresi’nin en büyük birimi olan eyaletler hakkında da İnamat Defteri’nde önemli bilgiler bulunmaktadır. Ancak bu kayıtlarda sadece Anadolu ve Rumeli beylerbeylerinin isimleri mevcut olup Karaman ve Rum beylerbeylerinin isimleriyle ilgili kayıt mevcut değildir. 1501-1523 tarihleri arasında Anadolu ve Rumeli eyalet yöneticilerin hangi tarihlerde nerede oldukları ve bu görevde tahminen ne kadar kaldıkları inam kayıtlarından anlaşılmaktadır. 16. yüzyılda Osmanlı Devlet yönetiminde Rumeli eyaletinin diğer eyaletlerden daha üstün olduğu kayıtlardan teyit edilmektedir. Anadolu beylerbeyleri, Anadolu’dan sonra Rumeli beylerbeyliğine tayin edilmişlerdir. Rumeli eyaletinde görev yapan beylerbeyleri buradan genellikle kendilerine 2. ve 3. vezirlik rütbesi verilerek Divan vezirliği görevlerine getirildiği görülmektedir. Anadolu ve Rumeli beylerbeylerinden bazıları 2-3 ay gibi kısa bir sürede görevde kaldıkları gibi 5-6 yıl görevinde kalanlar da vardır.

İnamat Defteri çerçevesinde hazırlanan bu çalışmanın, 16. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı taşrasındaki idari yapıyı ve idarecilerle ilgili önemli bilgiler ihtiva etmesinden dolayı literatüre katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

Kaynakça

AFYONCU, Erhan (2009), “Sipahi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 37, ss. 256-258, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

ANONİM (2000). *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

BAŞAR, Fehmeddin (1997). *Osmanlı Eyâlet Tercihâtı (1717—1730)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

DİNGEÇ, Emine (2009). “XVI. Yüzyılda Osmanlı Ordusunda Çingeler”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 20: 33-46.

FİŞHER, Sydney Nettleton (2014). *Sultan Bayezid Han 1481-1512*, çev. Hazal Yalın, İstanbul: Kitap Yayınevi.

GENÇ, Vural (2019). *Acem’den Rum’a Bir Bürokrat ve Tarihçi İdris-i Bidlîsî (1457-1520)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

GÖK, İlhan (2014). *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 909-933/1503-1527 Tarihli İn’amât Defteri (Transkripsiyon Değerlendirme)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

GÖK, İlhan (2021). “İnamat Defteri’ndeki Verilere Göre 16. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Osmanlı Eyalet ve Sancak Yöneticileri”, *Mavi Atlas*, 9(1): 178-197

HADİDİ (1991). *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

HALAÇOĞLU, Yusuf (1998). XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

İBN KEMAL (1997). *Tevârih-i Âl-i Osmân VIII. Defter (Transkripsiyon)*, haz. Ahmet Uğur, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

KUNT, İ. Metin (1978). *Sancaktan Eyalete: 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi Yayınları.

REİNDL, Hedda (2014). *II. Bayezid ve Çevresi: Hükümdarın Adamları*, çev. Ali Suat Ürgüplü, İstanbul: Arvana (Giza Yayıncılık).

SEVİNÇ, Pervin (1994). *955-982/1548-1574 Tarihli Osmanlı Beylerbeyi ve Sancakbeyleri Tercih Defteri (563 nr)*, (Yüksek Lisans tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

SİVRİDAĞ, Abdullah; KARACA, Yılmaz; KIRCA, Ersin; TEMEL, Mehmed Selim ve Ali ÇOŞKUN (2019). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Bürokrasisi Merkez ve Taşra Yöneticileri 1756-1796, 16 Numaralı Tabvil Defteri*, İstanbul: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Yayınları.

ŞAHİN, İlhan ve Feridun EMECEN (1994). *Osmanlılarda Divân-Bürokrasi-Abkâm: II. Bâyezid Dönemine Ait 906/1501 Tarihli Abkâm Defteri*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

ŞAHİN, İlhan (2009). “Sancak”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 36: 97-99, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

ŞAHİN, İlhan (2006). “Nahiye”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 32: 306-308, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

ULUÇAY, M. Çağatay (2001). *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.